
**A tényleges életfogytig
tartó szabadságvesztés
emberi jogi megítélése
– érvek, ellenérvek (3.
számú téma)**

Büntetőjogi szekció

Jelige: Pakura bácsi

**Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés emberi jogi
megítélése
– pro és contra –**

Tartalomjegyzék

I. Fejezet	
Bevezetés.....	2
II. Fejezet	
Történelmi előzmények.....	3
III. Fejezet	
Nemzetközi kitekintés	5
IV. Fejezet	
A hatályos magyar szabályozás.....	9
V. Fejezet	
A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a nemzetközi emberi jogi egyezmények tükrében.....	12
VI. Fejezet	
A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés hazai helyzete az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletei fényében	18
VII. Fejezet	
Záró gondolatok, de lege ferenda	29
Hivatkozott irodalom.....	32
Felhasznált magyar jogszabályok.....	33
Felhasznált Alkotmánybírósági határozatok	34
Felhasznált nemzetközi jogforrások.....	35
Az Emberi Jogok Európai Bíróságának felhasznált ítéletei	36
Felhasznált internetes hivatkozások	37
Melléklet.....	38

I. Fejezet Bevezetés

Dolgozatomban a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést (TÉSZ) vizsgálom meg emberi jogi szempontból. Céloom, hogy összegyűjtssem a szankció mellett, illetve ellene felsorakoztatható érveket, hogy ezek ütköztetése folytán következtetéseket vonhassak le abban a tekintetben, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek van-e helye a jelenlegi magyar büntetőjogban.

Több oka is van annak, hogy pályázatomat ebben a témában készítsem el. Büntetőjog iránti érdeklődésem töretlen abban az irányban, amelynek középpontjában bűncselekmény, illetve az elkövető motivációja áll. Álláspontom szerint a jogalkalmazónak mindig szem előtt kell tartania a cselekményt, de az azt elkövető személyt is. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélt személyek esetében olyan súlyos bűncselekmény elkövetését kell feltételezni, amely vonatkozásában az elítélt motivációja még kiemeltebb szerephez jut, ezt a kiszabható szankció súlyossága is indokolja. A jogalkalmazói munkára olyan élethivatásként tekintek, amely a legfelelősségteljesebb döntéseket kívánja meg, ennek érdekében az élet majd minden területén elmélyült ismereteket kell rendelkezni. Véleményem szerint nincs ez másként abban a témában sem, amely jelenleg a legsúlyosabb büntetést érinti büntetőjogunkban. Büntetőjogi vonatkozásokon túl filozófiai és egyben társadalomelméleti kérdéseket is feszeget a téma, magas fokú interdiszciplinaritás jellemzi.

Indokolja a témaválasztásomat az is, hogy egy kifejezetten aktuális témáról van szó. A büntetőjog, azon belül is a nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetése mindig is az érdeklődés középpontjában kapott helyet, elég belegondolni a halálbüntetés körüli heves társadalmi vitába, amely még akkor is képes felkorbácsolni az érzelmeket, ha csupán elméleti vitáról lehet beszélni. Nincs ez másként a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetében sem. Köszönhetően az internet, illetve televízió könnyű elérhetőségének, ma már bárki pillanatok alatt tájékozódhat a legsúlyosabb bűncselekményekről, illetve akár online közvetítés segítségével magáról a tárgyalásról is élő szöveges jelentést kaphat. Súlyos cselekmények elkövetése esetén a társadalom aktivizálja magát, hallatja hangját, van véleménye. Ezt a kérdéskör személy közelsége okozza, hiszen olyan tettekről van szó, ami senkit sem hagy hidegen és mindenki érintettnek érzi magát. Nem elvont, nehezen értelmezhető politikai vagy gazdasági gócpont ez, hanem hús-vér cselekedetek, amelyek „természetesen” elsődleges reakcióként a társadalom haragját és felháborodását váltják ki. Ilyen helyzetben könnyebb együtt érezni az sértettel, illetve családjával is. Erről a terepről pedig már egyenes út vezet a kiszabható és kiszabott szankció véleményezéséhez. Olyan speciális terület a TÉSZ, ahol a jogi megítélésen túl álláspontom szerint figyelembe kell venni a minél szélesebb értelemben vett társadalom véleményét. Igaz ez még akkor is, ha a laikusok első sorban nem emberi jogi szempontból vizsgálják meg a kérdéskört.

További motivációt jelent számomra, hogy megismerjem a másik oldalon állók véleményét is ebben a témakörben. Véleményem szerint vizsgálni szükséges azt is, hogy az ilyen súlyos büntetésre ítélt személyek miként vélekednek a TÉSZ-ről. Az emberi jogi vizsgálódásnak az alapvető központi szereplője is maga az elítélt, hiszen főként az ő jogairól van szó, ő az, aki jelen jogszabályi rendelkezések között csak a köztársasági elnök kegyelmében és az igazságügyi miniszter ellenjegyzésében bízhat.

Dolgozatomban érintem a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés magyarországi múltját. Nemzetközi kitekintésben bemutatom, hogy jelenleg milyen trendek, nemzetközi megoldások tapasztalhatók a súlyos bűncselekményt elkövető terheltek szankcionálására. Nem kerülhető meg a hazai szabályozás elemzése sem, majd a hatályos Btk. rendelkezéseinek összevetése azokkal a nemzetközi egyezményekkel, amelyeket Magyarország ratifikált, így

hazai jogunkat ennek kell megfeleltetni. Ennek során nem maradhat el Alaptörvényünk vonatkozó részeinek ismertetése sem.

Nagy hangsúly kívánok fektetni az elítéltek véleményének ismertetésére, ezért olyan forrásokra támaszkodom, amelyek kérdőívek révén, vagy más módon az elítéltektől származó információkat tartalmaznak. Természetesen foglalkozom a társadalom álláspontjának feltárásával is. Ennek megismerésére az általam készített anonim kérdőívet használtam fel, minél szélesebb körrel kívántam kitöltetni. Véleményem szerint az így kapott eredmények képesek tükrözni azt, hogy a társadalom miként vélekedik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést illetően. A kérdőívekhez fűzött megjegyzések egyébiránt alátámasztották az előfeltevésemet, a kitöltőket megmozgatta a téma és szívesen közreműködtek a kitöltésben.

II. Fejezet **Történelmi előzmények**

Jelen fejezetben azt kívánom bemutatni, hogy Magyarországon a jelenleg hatályos Btk.-t megelőzően hogyan került szabályozásra a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés. Megjelenésétől kezdve a törvényhozás központi eleme volt, akár akkor, amikor a halálbüntetés és a határozott idejű szabadságvesztés közötti hidat képezte, akár akkor, amikor a halálbüntetés alkotmányellenessé nyilvánítása folytán a legsúlyosabb büntetéssé vált, ultima ratio szerepet kezdett betölteni.

Általánosságban elmondható, hogy a polgárosodás korát megelőzően a szabadságelvonó szankció nem volt bevett. Ebben az időszakban a talió-elv elfogadottsága nyomán is a halálbüntetés mellett a testcsontkító büntetések voltak tipikusak, mivel a cél az elkövető ártalmatlanná tétele, illetve megszégyenítése volt, így rettentve el a társadalmat a bűnisméltléstől. Ezt a kezdetleges preventív célt szolgálta a büntetések végrehajtásának nyilvánossága is. Ebben az időszakban természetesen szó sincs emberi jogokról, illetve azok védelméről, így ilyen aspektusból nem lehet vizsgálni a korszak büntetőjogát.

Változást csak az a fordulat hozott, amikor az állam magának követelte a büntetőhatalmat, egyben kialakultak a modern büntetőjog legelemibb alapelvei a nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege. Ezt követően általánossá vált a szabadságvesztés-büntetés, mivel jól lehet arányosítani a tett súlyával és az elkövető bűnösségének fokával. A végrehajtási fokozatok szintén lehetőséget adnak a differenciálásra. Ezen túl az a felismerés is kiemelendő, hogy az elítélt ártalmatlanná tétele, illetve kivégzése megfosztja az államot az igen értékes munkaerőtől, ezzel szemben a szabadságvesztés- büntetés esetén a büntetés-végrehajtási intézetben lévő elítélt dolgoztatása az államnak is hasznot hoz, emellett az elítéltet is lefoglalja, segítve ezzel a rehabilitációt.¹

Hazánkban a XVII. században jelent meg az igény a büntetőjog kodifikációja iránt. Ebben az időszakban azonban még nem esett szó a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről.

A szabályozási javaslatok között újdonságként jelentkezett az 1843. évi Deák-féle törvényjavaslat, amely törvényerőre nem is emelkedett. A javaslat nem tartalmazta halálbüntetést, legsúlyosabb büntetésként viszont megjelent benne az életfogytig tartó szabadságvesztés. A törvényjavaslat megkülönböztette az „örökös rabságot”, a határozott idejű rabságtól, tartalmazta még a fogságot.

Magyarország első büntető törvénykönyve, az 1878. évi V. törvénycikk Csemegi Károly nevéhez köthető. A jogszabály alkalmazta a halálbüntetést, de emellett az életfogytig

¹ Hagymási Kornélia: Végtelen idő a rácsok mögött-, avagy mennyiben van ma létjogosultsága Magyarországon a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek in. Börtönügyi Szemle 2009. 2. szám, 62. old.

tartó szabadságvesztést is, amit fegyházban kellett végrehajtani.² A törvény 34.§- a kiemelte, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztést magánzárkában kizárólag a büntetés első tíz évében lehetett végrehajtani, azon túl csak fegyelmi büntetés gyanánt. Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető cselekményeket képezte a gyilkosság, a gyújtogatás súlyosabb esetei, a ragályos betegség szándékos terjesztésének legsúlyosabb esete, erőszakos nemi közösülés, felségsértés, rablás és hűtlenség.³ Ez a Btk. tartalmazta az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elítéltnak azt a lehetőséget, hogy a büntetésből 10 év kitöltése után – amennyiben szorgalma és jó magaviselete alapos reményt nyújtott – közvetítő intézetbe kerülhetett. Ezt követően kérelemre előző feltételek megvalósulása esetén sor kerülhetett a feltételes szabadságra bocsátásra, tehát a jelenlegi értelemben vett tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést a Csemegi-kódex nem tartalmazta.

A Csemegi-kódex által felállított rendszer egészen az 1950. évi II. törvényig érintetlen maradt, legalábbis az életfogytig tartó szabadságvesztés szempontjából. A Btk. különlegessége abban állt, hogy csupán a Btk. általános részét változtatta meg. Egységesen börtönbüntetés néven szabályozta a szabadságvesztés-büntetést, amely életfogytig vagy határozott ideig tartott.⁴

A szocializmus időszakának terméke az 1961. évi V. törvény is, amely kimondta, hogy a szabadságvesztést határozott időtartamban kell kiszabni, továbbá úgy rendelkezik, hogy a szabadságvesztésre ítélt köteles a kijelölt munkát végezni, amelyért díjazás illeti meg.⁵ Ezen rendelkezések mögött is az az elképzelés húzódik meg, hogy amennyiben nincs szükség a halálbüntetés alkalmazására, akkor az elítélt munkaképességét kell kihasználni, amely egyben átnevelő céllal is bír, ehhez viszont a korbeli jogalkotók szerint nem volt szükség az életfogytig tartó szabadságvesztésre. Ebben a helyzetben kialakult az a helyzet, hogy a halálbüntetés és a határozott ideig tartó szabadságvesztés között túl nagy lett a szakadék, mivel a határozott ideig tartó szabadságvesztés generális maximuma 15 év, összbüntetés vagy halmazati büntetés esetén 20 év. Az 1971-es novella újra visszaállította az életfogytig tartó szabadságvesztést abból a célból, hogy a halálbüntetés és a határozott tartamú szabadságvesztés között összekötő kapocs legyen.⁶

Az 1978. évi IV. törvény a hatályba lépéskor – a halálbüntetés után – a második legsúlyosabb büntetésként szabályozta a fegyházban végrehajtandó, életfogytig tartó szabadságvesztést⁷, azonban lehetőség volt a feltételes szabadságra bocsátásra, tehát tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről ebben az esetben sem beszélhetünk. Az Alkotmánybíróság 23/1990. (X.31.) AB határozatában eltörölte a halálbüntetést, ezzel a legsúlyosabb szankcióvá léptetve elő az életfogytig tartó szabadságvesztést.

Jogtörténeti szempontból az utolsó állomás az 1993. évi XVII. törvény, amely úgy módosította a Btk.-t, hogy első ízben zárta ki az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyt a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, méghozzá akkor, ha az elítéltet ismételten a legsúlyosabb szankcióval sújtják.

A jogalkotó az 1998. évi LXXXVII. törvényben módosította a büntető törvénykönyvet, amely megreformálta az életfogytig tartó szabadságvesztést is, ezzel bevezetésre került a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, ebben a fejezetben azonban nem térek ki e szabályok ismertetésére, mivel álláspontom szerint szorosan kapcsolódik az 2012. évi C. törvényhez (új Btk.), így elválasztásukat sem tartom célszerűnek.

² 1878. évi V. törvény 22. §

³ László Zsuzsanna: Örökkés tartó rabság. Az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés hazai szabályozásának egyes momentumai. Börtönügyi Szemle, 2008. 3. szám 58. old.

⁴ 1950. évi II. törvény 32. §

⁵ 1961. évi V. törvény 37. §, 38. § (2) bekezdés

⁶ Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog Általános része. Korona Kiadó, Budapest, 2004. 369. old.

⁷ László Zsuzsanna im. 60. old.

Elgondolásomat alátámasztja, hogy egyrészt még a régi Btk. hatálya alatt ítélték először vádlottakat tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre, másrészt a büntetés körüli vita az 1998-as novellát követően mélyült el, és az érvek, ellenérvek máig hatnak.

A jogtörténeti áttekintés rávilágított arra, hogy bár a különböző korszakokban eltérően álltak az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés alkalmazásához a jogalkotók, azonban fontos eleme a mindenkor magyar büntetőjognak, megkerülni nem lehet. Kiemelt feladata a büntetőpolitikának, hogy mindenki számára megnyugtatóan rendezze ezt a kérdést.

III. Fejezet

Nemzetközi kitekintés

A nemzetközi kitekintés során azt vizsgálom, hogy az európai államok szankció rendszerében milyen helyet foglal el a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, ha megtalálható egyáltalán. A büntetőjogot szokás a „legnemzetibb” jogágnak nevezni, mivel ezt a büntetőhatalmat az államok a legkorábbi időktől fogva magukhoz vonták, hogy központi hatalmukat megszilárdítsák, illetve polgáraik felett egységesen gyakorolhassák az igazságszolgáltatás útján impériumukat. Ebből következően is eltérő szabályozások alakultak ki szerte Európában, de egyértelműen megfigyelhetők trendek, amelyek mentén csoportosítani lehet az államokat. Az országok egymásra is hatással vannak, de a nemzetközi egyezményeknek való megfelelést is ki kell emelni, valamint a társadalmak fejlettségi foka, érettsége közrejátszik az államok büntetőpolitikájában. A kérdés tehát, hogy az európai országok mit tesznek a javíthatatlannak és megrögzöttnek ítélt elkövetőkkel, egyáltalán kimondják-e bárkire, hogy javíthatatlan.

Álláspontom szerint a magyar kriminálpolitikának szembe kellett néznie azzal a feladattal, hogy a halálbüntetés eltörlése után nem maradt eszköze az erőszakos és többszörös visszaeső elkövetőkkel szemben. A jogalkotás adott erre egy választ a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés képében, amely bár tizenöt éve része jogrendszerünknek, azonban megítélése korántsem egyértelmű, főként, hogy az új büntető törvénykönyvnek is a részét képezi. Ilyen esetekben rögvest felmerül a kérdés, hogy mások hogyan csinálják, milyen mintákat lehet alapul venni, amik aztán quasi koordináta rendszert képeznek, hiszen Magyarország is tagja az Európai Uniónak, illetve több olyan egyezményt is ratifikált, amelyek egyértelműen elköteleződtek egyes büntetésekkel szemben, ezen túlmenően az egyéb államokkal kapcsolatos viszonyra is hatással lehetnek a büntetőjogi szankciók. Elég arra gondolni, hogy egy-egy államban más ország állampolgárát is elítélhetik. Ezzel szemben feszül az államok igénye arra, hogy saját területükön belül és saját állampolgáraik felett büntetőhatalmat gyakoroljanak. Amikor tehát egy kormány valamely irányba el kívánja mozdítani a jogalkotást, akkor ebben a hálóban kell gondolkodnia, amelyhez hozzátartozik a választópolgárok igényeinek a kiszolgálása is. Itt arra gondolok, hogy kampányaikban egyes pártok hajlamosak a büntetőjogi szankciók szigorítását ígérni, amely szemfényvesztő, mivel ennek kivitelezése beláthatatlan következményekkel járhat. Ha a nemzetközi jogot egy nagy homokozónak tekintenénk, akkor kevesen szeretnének játszani a renitens állammal, amely így magára marad saját gazdasági nehézségeivel. Nehéz az egyensúly megteremtése, így joggal lehet kitekinteni más államok megoldásaira, esetleg azok átvételére.

Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatban az egyes európai államok büntetőjoga a törvényi szabályozás, a kiszabás és a büntetés tartama alapján alapvetően két csoportba sorolható. Az első csoportba tartozó országok büntetőjoga nem ismeri az életfogytig tartó szabadságvesztést, csak határozott tartamban kiszabható büntetést alkalmaz. A második csoportba az európai országok nagy többsége beletartozik, ezen országok

büntetőjoga tartalmazza és alkalmazza az életfogytig tartó szabadságelvonást. Ez történhet büntetés formájában, de intézkedés képében is megjelenhet.⁸

Közös gondolatként megfogalmazható, hogy mind több ország mutatkozik hajlandónak az alapjogi garanciák átértékelésére relativizálására az izoláció érdekében, ettől pedig az emberi jogok védelmére érzékenyebb európaiakban támadhat félelem.⁹

Első körben azokkal az államokkal foglalkozom, amelyek Magyarország mellett egyedülként rendelkeznek a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről. Anglia és Wales büntetőjoga a magyar mellett szintén lehetővé teszi az eljáró bíró számára, hogy az ítélet kihirdetésekor az elkövetőt előre kizárja a feltételes szabadságvesztésre bocsátás lehetőségéből, Hollandiában pedig az életfogytig tartó szabadságvesztésre végleges megoldásként tekintenek. Az említett két ország büntetőjogában hat lépcsős rendszer áll rendelkezésre, hogy differenciált reakció érkezhessen a bűncselekmény elkövetésére. Ezek a lehetőségek valójában az életfogytig tartó szabadságvesztés összefoglalását jelentik, a csúcson az ún. „whole life tariff order” áll, amely tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést jelent.¹⁰

Angliában a 2003-ban hozott Criminal Justice Act a bíróság feladatává teszi annak meghatározását, hogy az elítélt mikor szabadulhat a határozatlan idejű büntetéséből. A bíróság határozhat úgy is, hogy a „whole life tariff order”-t alkalmazva, hogy a 21 évesnél idősebb elkövetőt kizárja a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéleteket 2003 óta az igazságügyért felelős államtitkár kizárólag könyörületességi okokból – az elítélt végstádiumban lévő halálos betegsége, vagy cselekvőképtelenséggel járó kóros elmeállapota, teljes lebénulása – miatt helyezheti szabadlábra, ami gyakorlatilag csak annyit jelent, hogy a büntetés-végrehajtás intézményei helyett polgári egészségügyi intézménybe kerülhetnek.¹¹ Ilyen döntésre a bíróságnak akkor van lehetősége, ha a cselekmény különösen nagy fokban veszélyes a társadalomra. Erre utal, ha a két vagy több emberen elkövetett emberölést előre kitervelten, emberrablást is megvalósítva, szexuális vagy szadista magatartással követik el; továbbá, ha gyermekkorú személy az áldozat és szadista vagy szexuális motívum fedezhető fel a cselekményben, illetve ha a gyermek passzív alanyt elrabolták; az emberölést politikai, vallási, faji, ideológiai megfontolásból követik el; az emberölést különös visszaesőként követik el.¹²

Hollandia képviseli még a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés mellett hitet tevő államokat. Ott ugyanis lehetősége van a bírónak kizárni az elkövetőt a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, azonban királyi kegyelem révén mégis van lehetőség a szabadulásra, nagyon hasonlóan a magyar megoldáshoz. Dr. Nagy Ferenc azonban éles kritikával illeti ezt a lehetőséget, ugyanis – bár kegyelmet kérni két esetben lehet, egyrészt, ha a döntésnél nem vettek figyelembe egy kiemelkedő körülményt, amely más büntetés kiszabását tette volna lehetővé, másrészt, ha hitelt érdemlően bizonyítást nyer, hogy a határozat végrehajtása a büntetőjogi célokat elérni nem képes – a holland bírák végleges elzárásként tekintenek az életfogytig tartó szabadságvesztésre, így gyakorlatilag kizárva a kegyelem lehetőségét. Ezt a szemléletet a legfelsőbb bírói fórum is átvette. A cél tehát az elítélt társadalomba való visszatérésének megakadályozása.¹³

Következőkben azokkal az államokkal foglalkozom, amelyekben a szabadságvesztés csak határozott tartamban szabható ki, tehát ezen államok nem ismerik a tényleges életfogytig

⁸ Nagy Ferenc: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztésről in. Magyar Jog, 2013. 5. szám 265. old.

⁹ Vig Dávid: Izoláció a társadalomvédelem büvöletében: határozatlan ideig tartó szabadságmegvonás Európában in. Kriminológiai tanulmányok 46., Budapest 2009., 39. old.

¹⁰ Vig Dávid im. 40. old.

¹¹ Tóth Mihály: Az életfogytig tartó szabadságvesztés és a remény joga újabb emberi jogi döntésekben in. Jogtudományi Közlöny 2012. 6. szám 270. old.

¹² Criminal Justice Act Schedule 21 4 (1), (2)

¹³ Nagy Ferenc: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztésről im. 268. old.

tartó szabadságvesztést, továbbmenőleg az ún. „sima” életfogytig tartó szabadságmegvonást sem. Ezen országok büntetőjogában változatos skálát ölel fel a generális maximum mértéke, azonban a politika minden esetben olyan irányba mozdult el, hogy a személyes szabadság, az emberi méltóság, a reményhez való jog a társadalom védelme elé helyeződik. Ki kell emelni, hogy ezekben az államokban sem hiányoztak a fentebb említett emberi jogokat teljes mértékben elvonó szankciók, így a halálbüntetés és az életfogytig tartó szabadságvesztés sem, azonban például Portugáliában ezek a büntetések már a XIX. század vége felé eltűntek a büntető bírák eszköztárából.¹⁴

Kérdésként persze felmerül, hogy miért tudtak más féle pályát leírni ezek az országok, esetleg tán felvilágosultabb társadalommal rendelkeznek, vagy a bűnözés mértéke kisebb. Álláspontom szerint az előző állítást nem lehet kategorikusan kezelni, hiszen ebbe az említett csoportba tartozik több balkáni állam – Horvátország, Bosznia-Hercegovina, Szerbia – is, amelyeknek a társadalma a közelmúltban több súlyos tragédiát átélt és gazdaságilag sem tekinthetők sokkal fejlettebbnek Magyarországnál. Talán a kellően makacs törvényhozás az, amely nem visszakozik külső nyomás, elvárás miatt.

Ki kell emelni Norvégiát is, ahol szintén nem ismerik az életfogytig tartó szabadságvesztés intézményét. A skandináv ország esetében inkább felmerülhet az az érv, hogy egyszerűen nincs szükség a súlyos szankciókra, mivel a lakosság megérett arra, hogy önmaga elegendő visszatartó erőt tudjon jelenteni, ám éppen a közelmúlt tragikus eseménye mutatott rá arra, hogy közösségromtó, bomlasztó elemek bárhol, bármikor előfordulhatnak. Itt Breivik ügyére gondolok, aki 2011. július 22-én 77 embert ölt meg xenofób elgondolásai miatt. Magyarországon természetesen elégedetlenkedő hangok ütötték fel a fejüket, hogy miért kapott ilyen enyhe büntetést (a maximális 21 évet). Az ilyen szomorú eset sem változtatja meg az elhatározást, hogy minden bűnelkövető jobbítható és a társadalomba értékes személyként reintegrálható.

Azonban még mielőtt az előbb említett országokban találnánk meg a tökéletes büntetőjog titkát, hozzá kell tenni, hogy a szabadságvesztés törvényi szabályozása olyan generális maximumokat tartalmaz, amelyek gyakorlatilag az életfogytig tartó szabadságvesztéssel egyenértékűek, ez lehet negyven, de akár ötven év is példának okáért Horvátországban. Ezen a szigoron némiképp enyhít a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége. Említeni kell azt is, hogy lehetnek bármilyen remekül felszereltek a büntetés-végrehajtási intézetek, a börtönártalmak kiküszöbölésére ilyen hosszú időn át nehéz megtalálni a megoldást, viszont rendelkezni a szabadulás reményével, sőt azon túl annak biztos tudatával, felbecsülhetetlen.

A következő csoportban azok az országok szerepelnek, amelyek büntetőjoga ismeri az életfogytig tartó szabadságvesztést, azt büntetés vagy intézkedés formájában alkalmazza. Ezen csoporton belül is először is azokat az államokat veszem sorra, amelyek tényleges, élet végéig tartó szabadságvesztést nem alkalmaznak, az csupán elvi lehetőségként adott.

Egyes államokban a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kitolásával operál a jogalkotó, ebben az esetben jellemzően huszonöt év az a minimum, amit mindenképpen rácsok mögött kell tölteni, ám ezt követően sem kötelező a fogvatartott szabadon engedése. Ezt a csoportot képviseli többek között Franciaország, Románia, Csehország, Észtország, Bulgária és Lengyelország.

A következő csoportban vannak azok az országok, amelyek alkalmazzák ugyan az életfogytig tartó szabadságvesztést, de alacsonynak mondható a biztosan letöltendő minimum. ez általánosságban tíz és tizenöt év közé esik. Ez szám önmagában persze magas, de viszonyítva az előbb taglaltakhoz, látható, hogy az elítélt valós reménnyel fordulhat az újrakezdés felé, amennyiben alkalmas arra, hogy feltételes szabadságra bocsássák. Ausztria,

¹⁴ Nagy Ferenc: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztésről in. 265. old.

Belgium, Dánia, Finnország, Svédország, Németország, Svájc is tagja ennek a csoportnak. Ezt a megoldást minden bizonnyal az felismerés támasztja alá, hogy ha tétje van a büntetés alatti magatartásnak, tehát az elítélt hamarabb kikerülhet, akkor érdemes jó magaviseletet tanúsítani és végső soron nem kötelező szabadságra bocsátásról van szó, tehát így a speciális és generális prevenció egyaránt megvalósítható.

Fontos említést tenni azokról a megoldásokról, amelyek intézkedés formájában tarthatnak akár az elkövető élete végéig. Németország, Svájc és Magyarország is alkalmaz ilyen jellegű intézkedést.

Németországban lehetőség van az ún. biztonsági őrizetre. Ennek tartama tíz év, azonban a bíróság csak akkor mondja ki, ha nem áll fenn az a veszély, hogy az elhelyezett hajlama következtében jelentős súlyú bűncselekményeket követne el, amelynek révén az áldozat lelkileg vagy testileg súlyosan megsérül. Előzőek felmérésére pszichiátriai vizsgálatok nyújtanak segítséget, mellé veszélyességi prognózist is készítenek.¹⁵

Ezen a ponton említtem a magyar büntetőjogi intézkedést, amely az új Btk.-ban ismételten fontos szerepet kapott, visszatért ugyanis az a szabályozás, hogy a kényszergyógykezelés addig tart, ameddig szükségessége fennáll.¹⁶ A jelenlegit megelőző szabályozás szerint a kényszergyógykezelést legfeljebb a bűncselekmény büntetési tételének felső határáig, generális maximumként húsz évig lehetett fenntartani. A mostani szabály tehát, egyértelműen a szigorítást jelent a kóros elmeállapotú elkövetők esetében, akik mentális helyzetük miatt nem büntethetők. Hiszen a 78. § (2) bekezdése magában hordozza, hogy az elkövető akár élete végéig a kezelés alatt maradjon. Álláspontom szerint ez a szabály ugyanúgy visszás, mint maga a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, bár az tény a kényszergyógykezelés esetében érvként felhozható, hogy egy kezelésre szoruló személyről könnyebben kijelenthető, hogy veszély jelenthet a társadalomra. Ettől függetlenül véleményem szerint nem pusztán a kényszergyógykezelés felülvizsgálata nem jelent elegendő garanciát, mivel inkább egy mechanikus eljárásról van szó, mint sem valós tartalommal bíró lehetőségről az elkövető számára. A cél itt is egy olyan intézményrendszer megteremtése lenne, mely esetleg képes fokozatosan reintegrálni az arra alkalmas személyt, itt arra gondolok, hogy a kényszergyógykezelés alá vont személyt folyamatosan figyelemmel kellene kísérni és amint lehet enyhébb körülmények között elhelyezni, amelynek a végkifejlete a teljes gyógyulás lehet, bár hozzá kell tenni, hogy a kóros elmeállapot legtöbb formája nem gyógyítható, legfeljebb tünet mentesíthető.

A nemzetközi kitekintést két állam alkotmánybírósági döntésével zárom. Az NSZK Alkotmánybírósága 1977-ben döntött az életfogytig tartó szabadságvesztés felől, ez alapján lefektette, hogy e büntetés végrehajtása csak akkor egyeztethető össze az emberi méltósághoz való joggal, ha az elítélt konkrét és tényleges realizálható reménnyel rendelkezik arra, hogy a szabadságát később visszakapja. Amennyiben az elítélt végleg feladni kényszerül a szabadulás reményét, akkor az emberi méltóság lényege szenved sérülést. Önmagában a kegyelem lehetősége nem elegendő biztosíték a büntetés alkotmányosságához.¹⁷

Az olasz Alkotmánybíróság a német döntést megelőzően foglalt állást az életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmányhoz fűződő viszonya kapcsán. Az érvelés voltaképpen megegyezik a német testület indokolásával.

Ebből a fejezetből érzésem szerint kiderült, hogy még egy kontinensen belül is számtalan megoldás létezik a megrögzöttnek bélyegzett, illetve kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményt elkövető személyek szankcionálására. A skála egészen széles az egyik végén a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel, a másikon a határozott idejű

¹⁵ Vig Dávid im. 45. old.

¹⁶ Hatályos Btk. 78. § (2) bekezdés

¹⁷ A Magyar Helsinki Bizottság tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmányellenességének megállapítása iránti indítványa az Alkotmánybírósághoz

szabadságmegvonással. Érdekes kérdés, hogy mire lehet visszavezetni ezeket az eltéréseket, véleményem szerint pusztán társadalmi fejlettség fokára nem, eleve milyen alapon lehet kimondani, hogy például norvég társadalom fejlettebb, mint az angol, miközben persze ez a komponens sem hagyható figyelmen kívül. Nem gondolnám azt sem, hogy egyik ország lakossága kevésbé lenne érzékeny az emberi jogokra, így könnyebben áll ki amellet, hogy egy elkövetőt élete végéig rács mögött tudjon. Minden társadalmat megráz egy-egy súlyos cselekmény, itt vizsgálni kell a média felelősségét is, illetve kérdés, hogy az állampolgárok mennyire vannak tisztában az alapvető emberi jogi ismeretekkel, egyezményekkel.

IV. Fejezet

A hatályos magyar szabályozás

A soron következő részben a jelenleg hatályos magyar szabályozást fogom ismertetni. Magyarország azon kevés ország közé tartozik, amely alkalmazza a TÉSZ-t. Ha a történeti fejlődéstől vesszük fel a fonalat, akkor az 1998. évi LXXXVII. törvény a meghatározó mérföldkő, mivel ez a jogszabály módosította a büntető törvénykönyvet, s tette lehetővé a bíró számára, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyt kizárja a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből. Ez a Btk. módosítás 1999. március 1. napján lépett¹⁸ hatályba, így a visszaható hatály tilalmát figyelembe véve, e dátum után elkövetett cselekmények esetében merülhetett fel a TÉSZ alkalmazása. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés bevezetését követően a Btk. miniszteri indokolása az életfogytig tartó szabadságvesztést határozatlan tartamúnak nevezte. Tartalmaz ugyan határozatlansági mozzanatot, azonban, mégsem tekinthető valódi értelemben vett határozatlan tartamú szabadságvesztésnek, és a szankciórendszerben sem ezt a funkciót tölti be. A határozatlansági mozzanatot az képezi, hogy a büntetés az elítélt élete végéig tarthat, azonban ennek időpontja eleve bizonytalan.¹⁹

Ki kell emelni a 2010. évi LVI. törvényt, ami szintén fontos ponton módosította az akkor hatályos Btk.-t, az következők szerint: ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül legalább három a 137. § 17. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény, a (2) bekezdés szerinti büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladja, vagy a törvény szerint bármelyik bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.²⁰ Ez a változás az ún. „három csapás néven vált ismertté. Ettől kezdve tulajdonképpen a Btk. a bíró számára kötelezővé tette az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazását, tekintettel arra, hogy a jogszabály a „kell” szót használja választási lehetőséget nem hagyva a jogalkalmazó számára. Természetesen a három csapás az erőszakos többszörös visszaesők ellen, illetve a súlyos, erőszakos bűncselekményeket halmozók ellen jött létre, ám látni kell a törvény túlzott szigorát a jelen esetben, hiszen ha az erőszakos többszörös visszaeső egy „enyhébb” személy elleni erőszakos cselekménnyel egészíti ki korábbi elkövetői múltját, akkor a feltételek megvalósulása esetén gyakorlatilag választási lehetősége sincs a bírónak, az elkövető pedig úgy ítéli meg, hogy a kisebb tárgyi súlyú cselekménye miatt ítélik el súlyosan.

2013. július 1. napján lépett hatályba a 2012. évi C. törvény, az új büntető törvénykönyvünk. Az új Btk.-t hatálybalépése előtt nagy várakozás előzte meg abban a tekintetben, hogy mit fog kezdeni a törvényhozó a TÉSZ-szel, megtartja, vagy az új

¹⁸ 1998. évi LXXXVII. törvény 93. § (1) bekezdés

¹⁹ Nagy Ferenc: Hosszú tartam in. Börtönügyi Szemle 2005. 2. szám 12. old

²⁰ 2010. évi LVI. törvény 2. §

törvényben már ez a szankció nem szerepel. A kormány elkötelezettnek tűnt a saját büntetőpolitikája mellett, így a szabály megmaradt. A Btk. felsorolja, hogy mely bűncselekmények elkövetése esetén zárható ki az elkövető a feltételes szabadságra bocsátásából, illetve ki kell zárni a feltételesből az erőszakos többszörös visszaesőt, valamint azt, aki a felsorolt bűncselekményeket bünszervezetben követi el.²¹ Előzőek után természetesnek hat, hogy akit ismételten életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltnek, az nem bocsátható feltételes szabadságra.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés szempontjából kiemelkedő jogforrás Magyarország Alaptörvénye. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség rész IV. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki. A rendelkezés fontossága abban áll, hogy bár az Alaptörvény nem azt mondja ki, hogy a legsúlyosabb büntetés a TÉSZ, ettől még alaptörvényi rangra emeli a létét, így gyakorlatilag támadhatatlanná teszi, legalábbis az Alkotmánybíróság szempontjából. Utólagos normakontrollra tehát nincs lehetőség, hiszen az Alkotmánybíróság magát az Alaptörvényt nem vizsgálja. (Az Alkotmánybíróság kezében a jogszabály nemzetközi egyezményrel való ütközésének vizsgálata maradt, erről még későbbiek során kitérek.) Kimondható, hogy a TÉSZ és azok sorsa, akik ilyen büntetést töltenek első sorban a mindenkori jogalkotó kezében van. Önmagában persze nem mondható ki, hogy a TÉSZ pusztán azért, mert része az Alaptörvénynek, nem alaptörvény-ellenes. Véleményem szerint ezen a ponton – kicsit előrevetítve – meg kell jegyezni, hogy emberi jogi szempontból a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés aggályos és ezt a belső ellentétet maga az Alaptörvény is hordozza. A III. cikk (1) bekezdése szól arról, hogy senkit nem lehet kínzásnak, embertelen és megalázó bánásmódnak, büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani, a II. cikk, pedig az emberi méltóságot védi, amikor sérthetetlennek nyilvánítja. Előzőek szerint maga az Alaptörvény hordozza a kollíziót, aminek feloldása az Országgyűlés feladata, persze csak akkor, ha a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés ütközik a kínzás tilalmával és sérti az emberi méltóságot. Ezzel a kérdéssel még foglalkozom, de itt le kell szögezni egy másik fontos ellentmondást is. Előzőeken túl az Alaptörvény Q cikkének (2) bekezdése tartalmazza, hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Ebben az esetben is elmondható, ha a TÉSZ az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény 3. cikkébe ütközik, – ami a kínzás tilalmát tartalmazza – akkor a magyar jog alaptörvényi szinten megy szembe a nemzetközi joggal, s így saját magával is.

Önmagában az, hogy az Alaptörvény alkotmányosnak tekinti a szándékos, erőszakos cselekmény esetén a TÉSZ alkalmazását, nem jelenti azt, hogy amennyiben a jogalkotó kisebb súlyú szándékos, erőszakos bűncselekményre írta elő tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést, akkor nem jöhetne szóba a „durván aránytalan” büntetés mércéje.²²

Mindenképpen ki kell emelni az Alkotmánybíróság 23/2014. (VII.15.) AB határozatát, amelyben a testület megállapította, hogy a Btk. 81. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes, ezért azt hatálybalépésére visszaható hatállyal megsemmisítette. Az indítványozó bírói tanács többek között arra hivatkozott, hogy a kötelező életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása nem teszi lehetővé a büntetéskiszabási szempontok vizsgálatát és érvényesülését, valamint a jogszabály az egyenlő elbánás elvét is sérti amennyiben az azonos cselekményeket elkövető személyek közül egyeseket előnyösen, másokat hátrányos érint az, hogy cselekményeiket egy vagy több eljárásban bírálják el. Az indítvány egyébiránt kiterjedt a régi és az új Btk.

²¹ Hatályos Btk. 44. § (1) és (2) bekezdés a) és b) pont

²² Lévy Miklós: Az Emberi Jogok Európai Bírósága a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről in. Jogesetek Magyarzata 2012. 3. szám 78. old.

vizsgálatára is, mivel a bíróság kizárólag az ügydöntő határozat meghozatalakor kerül abba a helyzetbe, hogy döntsön arról, a terhelte nézve melyik törvény a kedvezőbb.

Érdekes párhuzamnak minősül az amerikai „three strikes” törvény, mely a visszaeső, életmódszerű bűnelkövetőkre vonatkozik. Lényege, hogy a törvény szerint a harmadik bűncselekmény elkövetéséért kötelezően életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni. A törvényben nincsenek időkorlátok, ha az újabb elkövetés a korábbi elítélés után történt, akár csekély súlyú cselekmény miatt is kiszabható életfogytig tartó szabadságvesztés.²³

Az Alkotmánybíróság az indítványt megalapozottnak találta. A testület vizsgálta, hogy a három csapásba foglalt büntetéskiszabási rendelkezés alkalmazás feltételei megfelelnek-e a jogbiztonságból fakadó előreláthatóság és kiszámíthatóság kritériumainak. A három csapás alaptörvény-ellenességét eredményezte az is, hogy a jogalkotó nem teremtette meg annak feltételeit, – sem anyagi, sem eljárásjogi szempontból – hogy azonosak legyenek a büntetéskiszabási szempontok, ez pedig az Alaptörvény B cikkének (1) bekezdését sérti.

Az Alkotmánybíróság abból a szempontból is vizsgálta az érintett jogszabályt és találta egyben alaptörvény-ellenesnek, hogy az a büntetőjogi szankciók alkalmazhatósága alkotmányos kereteinek szélső értékei közé pozícionált-e. A behatárolás szempontjait az emberi méltósághoz, a személyi szabadsághoz, biztonsághoz való jog, valamint a kínzás, kegyetlen, embertelen megalázó bánásmódnak és büntetés tilalma adja. Figyelembe kell venni természetesen a szükségesség, arányosság szempontjait is. Ezen a ponton tehát emberi jogi szempontból is aggályos a „három csapás”, még akkor is, ha a bíró számára nem kötelező kizárni az elkövetőt a feltételes szabadságra bocsátásból.

Az AB azt is leszögezi, hogy a jogalkotó alkothat orientáló jellegű vagy kötelezően alkalmazandó szabályokat a büntetéskiszabás körében. Ennek azonban egyetlen korlátja van: alkotmányosan igazolható cél érdekében kell történnie, amelynek során tiszteletben kell tartani az Alaptörvényben kifejezetten szereplő büntetőjogi garanciákat, valamint a büntetőjogra irányadó további alapelveket és az alapvető jogokat.²⁴

A halmazati három csapással az AB szerint az a probléma hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés kötelező alkalmazhatóság szempontjából egyféleképpen kezeli valamennyi személy elleni erőszakos bűncselekményt, noha azok eltérő tárgyi súlyúak. Emiatt a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy minden cselekményt tényleges súlyának megfelelően értékeljen, és nem tudja értékelni a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességét, a bűnösség fokát, az egyéb súlyosító és enyhítő körülményeket, és ezzel megbontja a hatályos szabályok szerinti büntetési rendszer koherens egységét. Az AB szerint az alaptörvényi kritériumoknak megfelelő szabályozás az lett volna, ha a jogalkotó mérlegelési lehetőséget adott volna a jogalkalmazó számára a határozott ideig tartó és az életfogytig tartó szabadságvesztés között.²⁵

Ebben a fejezetben a hatályos magyar szabályozást ismertettem, illetve előrevetítettem azokat a neurálgikus pontokat, amelyekkel a következőkben foglalkozom. Egyrészt azt, hogy az Alaptörvény magába foglalja, és alkotmányos szintre emeli a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést, másrészt a „három csapás” alaptörvény-ellenességén keresztül szintén felmerül az alapvető emberi jogok megsértése. Jelenleg a jogalkotó térfelén pattog a labda, főként az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése nyomán.²⁶

²³ 23/2014. (VII. 15.) AB határozat III. (18) 1.1.

²⁴ 23/2014. (VII. 15.) AB határozat III. (60) 5.3.2.

²⁵ <http://arsboni.hu/gondolatok-a-harom-csapasrol.html>

²⁶ Az Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10 számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország

V. Fejezet

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a nemzetközi emberi jogi egyezmények tükrében

Ebben a részben kitérek azokra a nemzetközi normákra, amelyek a TÉSZ szempontjából fontosak, illetve áttekintem azoknak az emberi jogoknak a listáját, valamint fejlődését, melyeket a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés érint. Természetesen foglalkozom a gyakorlattal is, az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogát is feldolgozom.

Munkám szempontjából első sorban a kínzás tilalma és az emberi méltósághoz való jog, valamint a személyes szabadsághoz való jog kap kiemelt figyelmet. Az emberi méltósághoz való jogot talán nem kell külön magyaráznom, tekintettel arra, hogy minden más emberi jog alapját képező jogról van szó, amely mindenkit megillet, egyedi értékektől függetlenül. Az emberi méltósághoz való jogot a jelenleg hatályos Ptk. is kiemelten védelmezi, amikor a 2:42. § (2) bekezdésében kimondja, hogy az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. Kimondható, hogy bármely fentebb említett emberi jog sérül, szükségszerűen az emberi méltósághoz való jog is sérelmet szenved. A korábban említettek szerint az Alaptörvény is védelmezi az emberi méltósághoz való jogot, méghozzá a II. cikkben. Ami a hatályos Btk.-t illeti, a XXI. fejezetben, mint védett jogtárgy szerepel az emberi méltósághoz való jog, tehát a fejezet által taglalt bűncselekmények elkövetésük esetén sértik ezt a jogot.

A személyes szabadsághoz való jogot szintén tartalmazzák a fent említett jogszabályok, mind védett jogtárgyként, mind Ptk.-beli személyiségi jogként megjelenik. A személyi szabadsághoz való jogot egyértelműen korlátozza a szabadságvesztés büntetés, persze a határozott tartam esetében nem merülhet fel alaptörvény-ellenesség, tekintve, hogy maga az Alaptörvény mondja ki, hogy törvényben meghatározott okból és törvényes eljárás keretében a személyi szabadság korlátozható. Itt szándékosan írom, hogy korlátozható, ugyanis az alapvető jog korlátozásán túli megszüntetése már felvet aggályokat, így alakul ki konfliktus a TÉSZ és jelen alapjog között, hiszen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jelenlegi formájában megszünteti az elítélt személyi szabadságát, azáltal, hogy az elítélt sosem szabadulhat büntetéséből.

A téma szempontjából a leginkább neuralgikus pontnak tekintendő a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalma. Ezt a tilalmat az Alaptörvény is tartalmazza a III. cikk (1) bekezdésében. A kínzás tilalma tulajdonképpen II. világháború után honosodott meg az alapvető emberi jogok körében, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata is tartalmazza, annak felismeréseképpen, hogy a kínzás tilalmát még háborúban, illetve rendkívüli állapotok között is korlátozhatatlan joggá nyilvánította.²⁷

Kérdésként felmerül, hogy mit is takar a kínzás, illetve az embertelen, megalázó bánásmód. A kínzás fogalmát az ENSZ Közgyűlése az alábbiak szerint határozta meg: az Egyezmény szempontjából a kínzás kifejezés minden olyan cselekményt felölel, amelyet szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben, hogy tőle, illetve harmadik személytől értesüléseket vagy vallomást csikarjanak ki, vagy hogy olyan cselekmény miatt büntessék, amelyet ő, vagy harmadik személy követett el, illetőleg amelynek elkövetésével őt, vagy harmadik személyt gyanúsítanak, valamint, hogy megfélemlítsék vagy nyomást gyakoroljanak rá.²⁸

²⁷ Bán Tamás: A tényleges életfogytiglani büntetés és a nemzetközi emberi jogi egyezmények in. Fundamentum 1998. 4. szám 122. old.

²⁸ Egyesült Nemzetek A kínzás és más kegyetlen vagy megalázó büntetések elleni nemzetközi egyezménye 1. cikk (1) bekezdés

Előző idézetből kiviláglik, hogy nem csupán a fizikai bántalmazás tartozik a kínzás kategóriájába, hanem a lelki megtörése, megpróbáltatása a szenvedő félnek. A fizikai bántalmazást, mint fegyelmező eszközt eleve ki lehet zárni – bár ez lehet, hogy túl ideologista felfogás – a civilizált nemzetek eszköztárából, de az tény, hogy az alanyok okozott lelki megterhelés olyan stresszhelyzetet, felfokozott érzelmi állapotot, vagy éppen fordítva, apátiát okoz, ami végső sorban fizikai tünetek képében is megjelenhet. Itt a lelki torzulások kivételére gondolok, mint az öngyilkosság gondolata, agresszív reakció akár apróbb sérelemre is, vagy teljes bezárkózás. Álláspontom szerint ennek nem kell szándékosnak, azon is túl célzatosnak lenni, tehát nem kell, hogy kifejezetten az egyén, jelen esetben az elítélt megtörését szolgálja és lelki ronccsá „képezze ki”. A kínzást megvalósíthatja az aránytalan büntetés, enyhe cselekmény, súlyos, eltúlzott büntetése is. A magánzárkában töltött hosszabb időszak úgyszintén kimeríti a kínzás tilalmát. A totális izoláció, tehát az elítélt teljes elzárása, érzékszervei használatának feleslegesség tétele megalázó és embertelen körülménynek minősül, még a legelvetemültebb elkövetőnek is meg kell adni a lehetőséget, hogy a környezetével érintkezzen.

A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalma komolyan konfrontálódik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel. Ehelyt csupán annyit jegyeznék meg, hogy a TÉSZ alkalmazása felveti annak a problematikáját, hogy a remény kizárása az elítéltekre nézve olyan lelki megterhelést jelent, ami már magában hordozza a kínzás tilalmába ütközést. Ennek a gondolatnak a későbbi kibontása az EJEB esetjogának elemzése során meg fog történni.

Ami a nemzetközi egyezményeket illeti, a nemzetközi jog általában, de az egyes nemzetközi szerződések közvetlenül se nem tilalmazzák az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabását, se nem bátorítanak ilyen büntetés alkalmazására.²⁹

Korábban már kifejtettem, hogy a büntetőjog az állam szuverenitásának egyik legszorosabb részét képezi. Az állam maga dönti el, hogy milyen cselekményt nyilvánít büntetendőnek és arra milyen büntetés kiszabását rendeli el, de a nemzetközi egyezmények olyan garanciákat tartalmaznak, amelyeket az államok magukra nézve kötelezőnek ismernek el, amint az egyezményt ratifikálják és saját belső jogukat összhangba hozzák a nemzetközi joggal.

Az ENSZ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 7. cikke tartalmazza, hogy nem lehet senkit kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni, illetve valamennyi részes állam biztosítja minden személy számára az egyezségokmányban elismert jogokat.³⁰

Az Európai Unió Alapjogi Chartája szintén tartalmazza a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát a 4. cikkben. Az Unió alapvető jogokat tartalmazó dokumentuma Magyarországra nézve kötelező erővel bír.

Dolgozatom szempontjából előző jogforrásokon túl külön kiemelendő az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény, amelyet az Európa Tanács 1950. november 4. napján fogadott el. Az egyezményt – és több kiegészítő jegyzőkönyvét – az 1993. évi XXXI. törvény hirdette ki Magyarországon. Az Egyezmény 3. cikke mondja ki, hogy senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak, vagy büntetésnek alávetni. Azért kiemelkedő jogforrás az EJEE, mivel az Egyezmény alapján működő Emberi Jogok Európai Bírósága őrökdi, hogy az egyezményben lefektetett alapvető jogok valóban megvalósuljanak a tagországokban.

Két jogforrás említenék még, amelyek nem kötelezők ugyan, de ún. „*acquis communautaire*”-t képeznek, az államok közös jogi kultúrájának a részének tekintendők, így figyelmen kívül hagyásuk nem jogsértés, de nem tanácsos a tagállamok részéről.

²⁹ Bán Tamás im. 120. old.

³⁰ ENSZ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 2. cikk

Egyik a Bűnügyi Problémák Európai Bizottsága XXV. albizottságának Általános Jelentése. A Jelentés 77. cikke tartalmazza, hogy valakit életfogytig bebörtönözni a szabadulás reménye nélkül embertelen büntetés, továbbá senkit sem szabad a szabadulás reményétől.

A másik az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága által létrehozott (76) 2 számú határozat, amely a hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélt személyekkel való bánásmódra vonatkozóan tartalmaz ajánlásokat.

A következőkben kitérek az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogára, amely most már a magyar büntetőjog számára is tartalmaz precedenst, de erről még később bővebben szólok. Ebben a részben a Bíróság külföldi államokkal szemben kezdeményezett eljárásait vizsgálom.

Első körben olyan az ítéletet hozok példaként, amely az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlata szerint nem valósított meg kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmába ütköző büntetést.

A Kotalla kontra Hollandia ügyben a panaszost, aki 1908-ban született és német állampolgár volt, 1948-ban háborús bűnök miatt halálra ítélte a holland bíróság. 1951-ben a büntetést kegyelemből életfogytig tartó szabadságvesztésre csökkentették. Panaszában kiemelte, hogy már az összes nem német állampolgárt, akit életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték, szabadon engedték, továbbá egészségi állapota is megromlott mind fizikálisan mind pszichikálisan, ezért büntetése az Egyezmény 3. cikkébe ütközik. Kifogásolta azt is, hogy nincs jogi lehetősége, hogy megtudja, meddig fog tartani a büntetése. A Bíróság megállapította, hogy abban az esetben, ha az állam megfelelő egészségügyi ellátást tesz lehetővé az elítélt számára, úgy az állam nem sérti az Egyezmény 3. cikkét. Jelen esetben nem volt megállapítható, hogy Kotalla nem részesült megfelelő egészségügyi ellátásban. A panasz azon részében, amely szerint az a tény, hogy nem határozták meg a büntetés végső időpontját, a panaszost szorongásban, reménytelenségben tartja, ezért kimeríti a kínzás fogalmát, szintén elutasította a Bíróság, mivel az Egyezményből nem vezethető le, hogy az elítélt személyt fel kell jogosítani annak kezdeményezésére, hogy egy hatóság vizsgálja meg a büntetés elengedését, csökkentését, felfüggesztését.³¹

A következő jogeset már egészen közel hoz mind időben, mind a téma szempontjából, ugyanis a Bíróság 2008. február 12. napján hirdette ki Kafkaris Ciprus elleni ügyének határozatát.³² A tényállás szerint a panaszos 1946-ban született és életfogytig tartó szabadságvesztés büntetését töltötte a Nicosiai Központi Börtönben. A panaszost a ciprusi bíróság bűnösnek találta három rendbeli előre kitervelt emberölés büntetésében. A panaszos pokolgépet robbantott egy járműben, amelyben három személy tartózkodott, egy apa és két gyermeke. Amikor Kafkaris megkezdte büntetése letöltését, a hatóságok a ciprusi jogszabályoknak megfelelően tájékoztatták, hogy mikorra várható a szabadulásának dátuma, ami az akkori szabályok szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a büntetés megkezdését követően 20 év volt. A ciprusi Legfelsőbb Bíróság azonban előbbi szabályt 1992-ben alkotmányellenesnek ítélte, mivel a helyes értelmezés szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés az elítélt élete végéig tart, ezért 1996-tól kezdve ki is zárták az ilyen kedvezményből az elítélteket, azokat is, akik jó magaviseletet tanúsítottak. 1996-tól kezdve csak köztársasági elnöki kegyelem tette lehetővé az elítéltek szabadulását. Kafkaris levelet írt a köztársasági elnöknek, amelyben kegyelmet kért, arra hivatkozott, hogy leukémiás felesége gyógyításában kell segítenie. A panaszos azonban nem kapott kegyelmet, ezt követően fordult a Bírósághoz. Panaszában az Egyezmény 3. cikkébe (kínzás, embertelen, megalázó büntetés tilalma), 5. cikkébe (szabadsághoz, biztonsághoz való jog), 7. cikkébe (büntetés kiszabásának

³¹ Emberi Jogok Európai Bíróságának 7994/77. számú ítélete, Kotalla kontra Hollandia

³² Emberi Jogok Európai Bíróságának 21906/04. számú ítélete, Kafkaris kontra Ciprus

tilalma törvényi rendelkezések nélkül) és 14. cikkébe (hátrányos megkülönböztetés tilalma) ütköző jogsértések lehetőségét vetette fel.³³

A Bíróság előzőekkel kapcsolatban úgy foglalt állást, hogy az 5. cikkbe ütközést alaptalannak talált, mivel érvelése szerint a szabadságvesztés, mint olyan mindig magában hordozza a szabadság korlátozását, az életfogytig tartó szabadságvesztés további eleme pedig az a bizonytalansági elem, hogy valóban az elítélt élete végéig tarthat.

Az Egyezmény 3. cikkének megsértése szempontjából a Bíróság visszanyúlt a Kotalla kontra Hollandia ítélethez, amikor kimondta, hogy önmagában nem ellentétes az Egyezménnyel az életfogytig tartó szabadságvesztés. Lefektette továbbá, hogy a kínzás, embertelen bánásmód abban az esetben állapítható meg, ha az adott ország rendszere nélkülözi az elítélt büntetésének a felülvizsgálatára, valamint esetleges szabadulására vonatkozó rendszert, amelynek de iure és de facto is léteznie kell, tehát a jogszabályi alapon túl nem csupán elméleti lehetőségként kell funkcionálnia, hanem valós reményt kell jelentenie az elítélt számára. A ciprusi gyakorlatot megfelelőnek látta a Bíróság.

Ami a 7. cikket illeti, a bíróság arra mutatott rá, hogy a ciprusi szabályozás nem kellően egyértelmű, ezért sérti az Egyezmény vonatkozó pontját, mégpedig a büntetés kiszabásának tilalmát törvényi rendelkezések nélkül.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmának megsértését szintén nem találta megalapozottnak a Bíróság.

A Kafkaris-ügyből lesűrhető, hogy bár a panasz elutasításra került, a Bíróság közelítette gyakorlatát. Az életfogytig tartó szabadságvesztésnek elvi korlátait már ebben az ügyben is elég erősen kijelölte. Leginkább a büntetés felülvizsgálatának, illetve a kegyelem pontosan körülírt és meghatározott rendszere az, amit a Bíróság szükségesnek ítélt, ahhoz, hogy az egyedi esetben a büntetés ne legyen Egyezménybe ütköző.

A Bíróság gyakorlatából az utolsó külföldi vonatkozású ítélet, amit kiemelek a Vinter és társai kontra Egyesület Királyság.³⁴ Mivel a Nagykamara döntése igen frissnek mondható (2013. július 9.), továbbá a magyar szabályozáshoz képest sok közös vonással bír, ezért elmondható, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés honi megítéléséhez fontos fogódzót nyújt.

Az ügyben a Bíróság Kamarája korábban már hozott ítéletet, azonban az ügy a kérelmezők indítványa nyomán a Bíróság Nagykamerájáig jutott el.

A panaszosok brit állampolgárok, Vinter a tőle elvált feleségét ölte meg, ezért a bíróság, mint különös visszaesőt tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. A bíróság a fellebbezését elutasította, mivel esetében a jogalkalmazó arra az álláspontra helyezkedett, hogy a megtorlás, illetve az elrettentés a büntetés célja, így kizárta Vintert a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből. Bambert előre megfontolt, nyereségvágyból, több emberen elkövetett emberölés büntetében találta bűnösnek a bíróság. Esetében a 2003-as Criminal Justice Act hatályba lépése előtt hatáskörrel bíró miniszter – perbíró javaslatára – szintén tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést szabott ki. Moore aljas célból, előre megfontolt szándékkal négy személyt ölt meg. A bíróság életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte, majd a miniszter olyan döntést hozott, hogy az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra.

Bamber és Moore ügyében a III. fejezetben ismertetett rendszer alapján a miniszter határozott a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés felől, Vintert már maga a bíróság zárta ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből.

A kérelmezők az Egyezmény 3. cikkének megsértésére hivatkoztak, arra tekintettel, hogy a reménytelenség terhe a büntetés kiszabásával bekövetkezik, ezért kínzásnak,

³³ Tóth Mihály im. 270. old.

³⁴ Emberi Jogok Európai Bíróságának 66069/09, 130/10 és 3896/10. számú ítéletei, Vinter és társai kontra Egyesült Királyság

embertelen és megalázó bánásmódnak minősül. A kérelmezőkkel szemben a brit kormány álláspontja szerint az Egyezmény nem sérül, mivel a bíró jogszabályok alapján hozta meg a döntését, amely a megtorlást és elrettentést szolgálja, amely ebben az esetben előtérbe helyezendő, továbbá a büntetés mérsékelhető.³⁵

A Bíróság álláspontja szerint önmagában a büntetés nem nevezhető durván aránytalannak a cselekményekhez, illetve az elítéltek előéletéhez viszonyítva, illetve a panaszosok büntetésének mérséklése sem volt indokolt. Első körben a Bíróság négy a három ellenében elutasította a panaszosok kérelmét előző érvekre alapozva. A döntéshez csatolt különvélemények szerint jelen ügyben is a szabadon bocsátás megvizsgálásának mechanizmusát kell a vizsgálat középpontjába helyezni. Van-e tényleges lehetőség, ami valós reményt ad az elítéltek a feltételes szabadságra bocsátásra. A különvéleményt megfogalmazó bírák úgy találták, hogy az Egyesült Királyságban létező mechanizmus, hogy ti. csak szűk körben (pl. végstádiumos betegeknel van lehetőség kegyelemre) ad lehetőséget a büntetés csökkentésére. Ezen a vonalon a különvélemény továbbmegy és a büntetés kiszabásától kezdődően igényt támaszt egy olyan felülvizsgálati eljárás iránt, ami de facto lehetőséget hordoz magában, ennek hiányában embertelen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés.³⁶

Előző döntés után, mint utaltam rá a Bíróság Nagykamarája előtt folytatódott az eljárás a panaszosok fellebbezése folytán. Az ítéletében a bíróság kimondta, hogy az államok jogosultak az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására, tehát ez önmagában nem ellentétes az Egyezmény 3. cikkével, leginkább akkor, ha ez a bíró mérlegelési szabadságából fakad.³⁷ Fontos szempont, hogy még az igazán súlyos büntetés sem vet fel problémát akkor, ha az elítéltek lehetősége van időről-időre megfontoltatni a további fogva tartásának szükségszerűségét, tovább menve nem jelent aggályt az sem, ha az elítéltet kérelme ellenére nem bocsátják feltételes szabadságra, amint kéri, tehát a kérelem többszöri elutasítása összeegyeztethető az Egyezménnyel. Itt hangsúly a Bíróság álláspontja szerint is a remény valódiságán alapul, hogy nem csak hipotetikus annak a lehetősége, hogy büntetését csökkentik, elengedik, vagy esetleg feltételes szabadságra bocsátják. A Bíróság lefektette, hogy senkit sem lehet fogva tartani, ha annak pönologiai alapja nem áll fenn. Az államnak igény fogalmazódik meg a súlyos bűncselekményt elkövető személlyel szemben, hogy megvédje a társadalmat, az elkövetőt izolálja, de ez a cél nem lehet statikus, időről-időre változhat, amit figyelemmel kell kísérni, ugyanis, amely indokok a büntetés kiszabásakor és esetleg a későbbi években, akár hosszú távon is a büntetés fenntartását jelentik, később, bizonytalan jövőbeli időpontban enyhülhetnek, végül meg is szűnhetnek.³⁸

A Bíróság arra a helyzetre is felhívta a figyelmet, hogy a szabadulás remény nélküli fogva tartás veszélyt hordoz magában, mivel az elítélt súlyosabb büntetést nem kaphat és bármilyen jól is halad a rehabilitációja, felmerül, hogy bűnét nem bánja meg. Nincs értelme, mivel büntetése konstans. Az idő múlásával a büntetést arányossága egészen biztosan csökken. Hiábavalóvá válik a rehabilitáció intézménye, amely pedig minden elítélt számára nyitva álló jog. Nem várható el attól a fejlődés, akinek nincs lehetősége megmutatni, hogy sikerült-e előrelépni.

Előzőek alapján a Bíróság a büntetés gyakorlatban létező metódus alapján való csökkenthetőségét nevezte összeegyeztethetőnek az Egyezmény 3. cikkével, konkrét ajánlasként megfogalmazva, hogy a felülvizsgálatnak legkésőbb az elítélés után huszonöt évvel meg kell történnie.

³⁵ Lévay Miklós im. 75. old.

³⁶ Lévay Miklós im. 77. old

³⁷ Vinter és mások kontra Egyesült Királyság ítélet 103-106. pont

³⁸ Vinter és mások kontra Egyesült Királyság ítélet 111. pont

A konkrét ügyben a Bíróság úgy találta, hogy az Egyesült Királyság belügyminisztere továbbra is igen szigorú gyakorlat szerint adott lehetőséget az elítéltek feltételes szabadságra bocsátására.

Összefoglalva: az EJEB arra az álláspontra jutott, hogy a vonatkozó jogszabályok túl tág megfogalmazása, a rendkívül szigorú szabadulási feltételek, valamint az alapján, hogy értékelhető felülvizsgálati mechanizmus nem létezik, az angol jogban a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés nem tekinthető csökkenthetőnek, ezért ellentétes az Egyezmény 3. cikkével.³⁹

Álláspontom szerint jelen fejezet alkalmas arra, hogy bemutassa, a magyar szabályozásnak milyen európai sztenderdet kell követnie. Láthatók azok a legfontosabb emberi jogok, illetve ezek védelmében lefektetett szabályok, amelyeket követendők és hosszú távon meghatározzák a nemzeti jogalkotást. Érdekes, hogy még egy gazdasági alapon szerveződő közösség is, mint az Európai Unió, létrehozta a saját emberi jogi kódexét. Ezek tehát minimum szabályokat fogalmaznak meg.

Véleményem szerint a nemzetközi egyezményekben található szabályok fejlődése esetében is igaz, hogy egy csőhöz hasonlítható, ahol csak előre lehet haladni, visszafordulni nincs lehetőség, mert ott vannak a többiek. Ez az Európai Unió fejlődésére alkalmazott gazdasági metafora azért érvényes jelen gondolkodásban, mivel a nemzetközi egyezmények folyamatában is érvényes és egyben látható, hogy visszalépésre nincs mód. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye kezdetben még nem tilalmazta a halálbüntetést, majd ez is megtörtént, amit a többi egyezmény is átvett. Továbbá bizonyos megállapodásokhoz, szervezetekhez tartozás megköveteli ezen egyezmények betartását, így gazdasági nehézségekkel is számolni kell, ha valamely állam mégis visszakozna. A fejlődés elért a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés megkérdőjelezéséig. Erre magyar jogalkotásnak is válaszolnia kell.

A magyar választ sietteti a Magyar kontra Magyarország ítélet is, amelynek az utolsóként ismertetett Vinter és társai kontra Egyesült Királyság ítélet is jelentős lökést ad, tekintettel arra, hogy az angol szabályozás a magyarhoz hasonló szigorral rendelkezik. Előrevetíthető, tehát a honi szabályozás jövője a bíróság esetjogán keresztül, amit az előbb említett ítélet alapján fogok kibontani.

³⁹ Karsai Dániel: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozata a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésről – Szabadságvesztés és az embertelen bánásmód tilalma in. Jogesetek Magyarázata 2014. 1. szám 73. old.

VI. Fejezet

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés hazai helyzete az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletei fényében

Vizsgálatom központi eleme következik ebben a fejezetben, ugyanis az Emberi Jogok Európai Bíróságának két ítéletén keresztül görcső alá veszem, hogy a hazai jogász és laikus társadalom miként vélekedik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről. Melyek azok az érvek és ellenérvek, amik felmerülnek a jogintézmény megtartása mellett és ellen. A vizsgálthoz tartozik, hogy megnézzem, az elítéltek mit gondolnak, hogyan élik meg a mindennapi, és jelenlegi állás szerint örök életre szóló bezártságot. Véleményem szerint a legvalósabb álláspont az övék, akik elszenvedői ennek a büntetésnek, persze súlyos bűncselekmény elkövetése „segítette” őket ehhez a tapasztalathoz. A másik oldalon a társadalom véleménye áll, akiknek pedig a biztonságos élethez való jog emelhető ki, valamint a büntetés azon célja, amely a társadalom védelmét kívánja összhangba hozni a speciális és generális prevencióval. Előző felmérésemre készítettem egy kérdőívet, amely egyrészt a kitöltők tudását volt hivatott mérni, továbbá a kitöltők álláspontját a TÉSZ vonatkozásában. Végezetül kísérletet teszek arra, hogy javaslatot tegyek valamilyen alternatív megoldásra, figyelembe véve a közelmúlt fejleményeit is.

Először ismertetem Törköly Tibor Magyarország elleni ügyét.⁴⁰ Törköly súlyosan bántalmazta élettársát, majd az erdőben felakasztotta egy fára, levágta onnan, beragasztotta a száját ragasztószalaggal, végül legalább kilenc késszúrással végzett vele. A bíróság – mint többszörös visszaesőt – különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés és súlyos testi sértés büntette miatt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte azzal, hogy legkorábban negyven év elteltével bocsátható feltételes szabadságra.

A panaszos arra hivatkozott, hogy mire feltételes szabadságra bocsátható lesz, betölti 75. életévét és a magyar halandósági statisztikai adatok szerint nem éri meg ezt a kor, tehát az esetében a büntetés valójában tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést jelent, így a szankció a kínzás tilalmába ütközik.⁴¹

A Bíróság ebben az ügyben is arra az álláspontra jutott, hogy a felnőtt korúval elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztés nem ellentétes az Egyezményvel, továbbá a döntés valós lehetőséget nyújt a büntetés redukálására, ezt erősíti a köztársasági elnök kegyelmi jogköre. Rámutatott a Bíróság arra is, hogy az elítélt csupán néhány évet töltött ki a büntetéséből, tehát maga a büntetés arányossága is megállapítható, szabadulási esélyének elvonására ilyen távlatból még nem lehet következtetni.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés pályafutásában fontos mérföldkő a Magyar László kontra Magyarország ítélet.⁴² Az ítéletet 2014. május 20. napján hirdette ki a Bíróság Nagy Kamarája, így joggal mondható, hogy a közvéleményt igen meghatározó döntés született, ami döntésre készíti a kormányt, illetve a jogalkotót.

A kérelmező az Egyezmény 3. cikke szerinti kínzás tilalmának megsértésére hivatkozott, mert tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül. Hivatkozott még a fogva tartás körülményeinek megalázó voltára is.

Magyar 1966-ban született, Büntetését a Szegedi Csillabörtönben tölti. A kérelmei és társai sorozatban követtek el rablásokat idős emberek sérelmére. Megverték a sértetteket, majd megkötözték őket, így csikarva ki, hogy hol tartják az értékeiket. Végül megkötözve sorsukra hagyták a sértetteket, akik közül néhány meg is halt. A bíróság a vádlottat emberölés,

⁴⁰ Emberi Jogok Európai Bíróságának 4413/06. számú ítélete, Törköly Tibor kontra Magyarország

⁴¹ Tóth Mihály im. 271. old.

⁴² Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10. számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország

rablás és számos más bűncselekmény elkövetésében találta bűnösnek, és mint többszörös visszaesőt tényleges életfogytig tartó szabadságra ítélte.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A megismételt eljárásban a bíróság ismételten elítélte a vádlottat, aki felhozta, hogy a megismételt eljárásban ítélkező bíró az első eljárásban ítélkező bíró mellett volt fogalmazó. A kérelmezőt ismételten tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték, továbbá a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül. A másodfokú bíróság a büntetést helyben hagyta, fenntartotta a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó kizárást is. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet elutasította, ezzel végleg lezárva az eljárást, bár a perújítás lehetősége még megmaradt a kérelmező számára.

A kérelmező arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Bíróság korábbi gyakorlata szerint a magyar tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sem de facto, sem de iure nem csökkenthető, ezért az Egyezmény 3. cikkébe ütközik. Részletesen kifogásolta, hogy a köztársasági elnök kegyelmi jogköre nem látja el ezt a funkciót megfelelően, mivel egyrészt miniszteri ellenjegyzéshez van kötve, tehát csak akkor érvényes, ha az igazságügyi miniszter aláírja, másrészt a köztársasági elnök nem köteles indokolni a döntését. Ez utóbbi érv szerint a kegyelem eszköze ilyen módon kiszámíthatatlan, illetve az elítélt nem tudja, hogy milyen tartalmú kérvényt írjon, rejtve maradnak az elutasítás indokai. Az elnök döntése pusztán homályos politikai mérlegelésen alakuló döntés, amely átláthatatlan. Utalt arra a panaszos, hogy a Kafkaris-ügyben a Bíróság kimondta ugyan, hogy a nem jogi út is összeegyeztethető az Egyezmény 3. cikkével, de annak mikéntjére már nem tért ki. Az elnöki kegyelem egy olyan nem jogi eljárás, ami nincs definiálva, ezért kiszámíthatatlan, hozzáteve, hogy a gyakorlat szerint egyetlen TÉSZ-es sem részesült kegyelemben, kimondható, hogy de facto sem működik ez az intézmény. Az elítélt elmondta, hogy szabadságvesztés-büntetésének megkezdése óta szenved a bebörtönzésétől, attól, hogy nincs reménye a szabadulásra, aminek pedig már a büntetés megkezdésének első napjától fenn kellene állnia.

Előzőekkel szemben a magyar kormány állította, hogy az elítélt nem volt megfosztva sem de iure, sem de facto a szabadulás lehetőségétől. A kormány képviselője az elnöki kegyelem valódiságát hangsúlyozta, hogy a jogintézmény annak ellenére, létezik, hogy nem volt precedens az alkalmazására. Ennek oka az is, hogy a TÉSZ kiszabhatósága még nem elég régi, így nem alakulhatott ki a kellő mélységű esetjog. Megkérdőjelezte a kormány képviselője, hogy a pusztán reményen túli bizonyosság megkövetelhető-e, azzal érvelt, hogy annak a bizonytalansága, hogy az elítélt kap-e kegyelmet a szabaduláshoz, nem azonos annak a bizonyosságával, hogy soha nem kaphat kegyelmet, márpedig csak utóbbi bizonyossága igazolhatja azt a tényt, hogy az elítéltnak nincs lehetősége a szabadulásra.⁴³

Előzőeken túl azt hangsúlyozta még a magyar kormány, hogy az elítélt bármennyiszer benyújthatja kegyelmi kérelmet, az eljárás során vizsgálják az elítélt veszélyessége fennáll még. Itt a lényeg nem a kedvező biztos meghozatalán van, hanem az eljáráshoz való jogosultságon.

Végezetül a kormány képviselője előadta, hogy a kérelmező még tíz évet sem töltött le a büntetésből, ez pedig lényegesen kevesebb, mint amennyi a törvény erejénél fogva szükséges ahhoz, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén feltételes szabadságra bocsássák, tehát az elkövető kriminológiai veszélyessége quasi törvény által vélelmezett.⁴⁴

Harmadik félként a Magyar Helsinki Bizottság is csatlakozott az eljáráshoz. Az ő érvelésük azon nyugodott, hogy a kegyelem intézménye Magyarországon nem jelent az Egyezmény esetjogának megfelelő lehetőséget a büntetés csökkentésére, voltaképpen a kérelmező érveléséhez csatlakoztak, azt kívánták erősíteni.⁴⁵

⁴³ Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10. számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország 37. pont

⁴⁴ Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10. számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország 39. pont

⁴⁵ Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10. számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország 41-45. pont

A felhozott érvek után a Bíróság megállapította, hogy önmagában az, hogy a tényleges életfogytiglanra ítélt személy kérvényezi a büntetése csökkentését, de nem kapja meg azt, még nem ellentétes az Egyezmény 3. cikkével. Elmondható, hogy nem kötelezettség az állam felé, hogy meghatározott idő után szabadítsa az elítéltet, ha az kérelmezi. Nem az automatizmust hiányolja az bíróság jelen ügyben. Ez a megállapítás az állam azon kötelességén nyugszik, hogy a polgárait megvédje a társadalomra veszélyes, erőszakos bűncselekményeket elkövetőktől. Ennek pedig akkor tesz eleget az állam, ha időről-időre megvizsgálja az elítélt helyzetét, szükséges-e vele szemben a további elzárás társadalomba történő visszatéréstől. A bebörtönzés védelmi funkciót hivatott ellátni, az persze már állam felelőssége, hogy ne feledkezzen meg azokról, akik hosszú tartamú, végső esetben tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltenek.

A korábbi ítéleteiben is kifejtetten a Bíróság jelen ügyben is megerősítette, hogy a büntetést enyhíthetőségén van a hangsúly, van-e bármilyen lehetősége az elítéltnak a szabadulásra. Figyelemmel kell kísérni az elítéltet, és ha a rehabilitáció betöltötte a szerepét, akkor lehetőséget kell adni a büntetés szükségességének felülvizsgálatára. Mindenesetre a Bíróság azt is kifejtette, hogy nem feladata ennek az eljárásnak a meghatározása, nem dönt abban, hogy az államok milyen módon oldják meg a felülvizsgálat lehetőségét.

A Bíróság azt kifogásolta, hogy sokkal pontosabb, akkurátusabb eljárásra van szükség a magyar jogban, mivel az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárták, így automatikusan nem vizsgálja meg a hazai jogalkalmazó a szabadon bocsáthatóság lehetőségét. A kegyelem intézménye elnagyolt. Nem teszi kötelezővé az elítélt vizsgálatát, hogy fegyházban tartása szüksége-e a továbbiakban. A magyar jog nem követel meg semmilyen eljárást, sem egyéb módszert, illetve a vizsgálat szempontjai ismeretlenek, ahogy ismeretlen a döntés motivációja is, miért dönt úgy, ahogy a fegyelmi jogkör gyakorlója. Ezek a feltételek egyértelműen csekélynek mondhatók ahhoz, hogy a büntetés csökkentésének lehetőségéről, akár de iure, akár de facto beszélhessünk. A szabadulás reális lehetőségétől, reménybeli szabadulásról tehát a Bíróság álláspontja szerint szó sincs. Nincs garantálva az elítélt számára a rehabilitáció, változás esélye. Ezen a ponton a kilátástalanság, reménytelenség lesz a meghatározó, főként azért, mert az TÉSZ-re ítélt személynek nincs értelme tovább küzdeni a szabadulása érdekében. A magyar TÉSZ ezek alapján az Egyezmény 3. cikkébe, vagyis a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmában ütközik.

A Bíróság végső soron arra következtetésre jutott, hogy Magyarországnak a TÉSZ végrehajtása során reformokat kell eszközölni, leginkább a felülvizsgálat rendszerének területén. A felülvizsgálatnak alkalmasnak kell lenni arra, hogy az elítélt lássa, hogy milyen feltételeket kell teljesíteni ahhoz, hogy szabadon bocsássák.

Álláspontom szerint a Magyar-ügyben hozott ítélet alapjaiban rengette meg a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés helyzetét. Olyan precedenst teremtett, amelyre alapozva akár az összes tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövető alappal bízhat a sikerben egy Magyar Állam elleni perben a Bíróságon. Természetesen nem lehet mondani, hogy váratlanul érte a közvéleményt ez a döntés, tekintettel a Bíróság korábbi ítéleteire és azokra a cikkekre, amelyek már a jogintézmény születésénél megjósolták ezt az eredményt. Elég a Magyar Helsinki Bizottság jogszabály megsemmisítésére tett indítványára gondolni, amely a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmány-ellenességének kimondását tűzte ki célul.⁴⁶ Más kérdés, hogy személyes érintettség hiánya miatt az indítványt vissza kellett vonni.

A TÉSZ megítélése során felhozható érvek és ellenérvek tengerében először azt kell eldönteni, hogy az érvelő melyik oldalra pozicionálja magát. Ha a TÉSZ-t védelmébe veszi az érvelő, akkor az érvek a TÉSZ mellett fognak szólni, védeni kell a büntetés, ellenben, ha

⁴⁶ A Magyar Helsinki Bizottság tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmányellenességének megállapítása iránti indítványa az Alkotmánybírósághoz

valaki a „támadók táborát” kívánja erősíteni, akkor az érveit annak mentén fogja gyűjteni és csoportosítani, hogy a TÉSZ-t támadja, létét megkérdőjelezze. Ebben az esetben az ellenérvek arra irányulnak, hogy a TÉSZ-nek igenis helye van a magyar jogrendszerben, még hozzá jelen szabályok mellett. Jelen sorok írója egyértelműen a TÉSZ ellen foglal állást, ez fogja meghatározni az érvelés metódusát.

Első körben tehát a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jelenlegi szabályozásának megváltoztatása melletti érveket szedem csokorba.

Érdemes megközelíteni a kérdést az emberi méltósághoz való jog tartalma alapján, hogy ez az összefoglaló ún. anyajog mit ölel fel. Milyen további emberi jogokat lehet származtatni belőle, továbbá ezek a jogok megilletik-e az erőszakos bűncselekményeket elkövető személyeket, valamint a társadalom védelmével szemben mennyire erős pozíciót foglalnak el. 2008-ban mondta ki az Alkotmánybíróság, hogy az emberi méltósághoz való jogból következik, hogy az elítélteknek lehetőséget kell biztosítani a rehabilitációra, arra, hogy jogsértés nélkül helytálljanak egy szabad társadalom feltételei között. A reszocializáció pedig megköveteli, hogy az arra objektív szempontok alapján érdemesült elkövető számára egy későbbi, büntetéstől mentes életvitel feltételeit a jog megteremtse. Ez nem csupán a terhelt érdeke, hanem a társadalomé is.⁴⁷

Az Alkotmánybíróság előbbi állásfoglalási kapcsán felmerül a kérdés, hogy a TÉSZ miért nem került a testület elé, mivel előbbi sorokból tisztán látszik, hogy a rehabilitáció lehetősége nélküli büntetés alkotmány-ellenes lett volna. Az Alkotmánybíróság is kimondta, hogy objektív szempontokra van szükség a felülvizsgálat során, például konkrétan letöltött évek száma utáni vizsgálat. Ennek a szempontrendszernek a TÉSZ nem felel meg. Az emberi méltósághoz való jog az AB szerint magába foglalja a „megjavulás” lehetőségét, a TÉSZ pedig kizárja annak lehetőségét, hogy az elítélt megmutassa, hogy képes alkalmazkodni a társadalom által elvárt normákhoz.

Vélemény szerint érdemes foglalkozni a hatályon kívül helyezett Alkotmányunk szabályaival is, mivel ebben a jogszabályi környezetben született meg a TÉSZ. A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelytől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.⁴⁸ Fontos még hivatkozni a korábbi alkotmány 8. §-ára miszerint, az alapvető jogokra és kötelezettségre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja. Zárójelben jegyzendő meg, hogy előző szabályt az Alaptörvény is tartalmazza, amikor kimondja, hogy alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.⁴⁹

Előzőek alapján, ha abból indulunk ki, hogy az állam tiszteletben tartja az emberi méltósághoz való jogot, az minden embernek veleszületett joga, továbbá ha az emberi méltósághoz való jogra, mint minden más alapjogot felölelő alapjogra tekintünk, akkor minden bizonnyal immanens eleme lesz a szabadsághoz való jog is. Ebben az esetben viszont már felmerül a halálbüntetés kapcsán ismerősnek ható kérdés, miszerint a TÉSZ szabálya az alapjog lényeges tartalmát érinti-e. Dr. Lábady Tamás véleménye szerint az emberi méltóság, mint a személyiség integritása, az emberi élettel együtt az emberi lényegét jelenti. Az emberi méltósághoz való jog az ember elidegeníthetetlen, immanens, lényegi sajátja. Létezésre méltónak lenni: emberségre való méltóságot jelent. Ez az alapjog transzcendens, minden más jog forrásaként értelmezhető csak, aminek védelméről a jognak kell gondoskodni.⁵⁰

⁴⁷ 144/2008 (XI. 26.) AB határozat III. 2. 1. pont

⁴⁸ A Magyar Köztársaság alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 54. § (1) bekezdés

⁴⁹ Magyarország Alaptörvénye I. cikk (3) bekezdés

⁵⁰ 23/1990. (X. 31.) AB határozat Dr. Lábady Tamás és dr. Tersztyánszky Ödön alkotmánybírák párhuzamos véleménye 3-4. pont

Az Alkotmánybíróság a halálbüntetés alkotmány ellenességét megállapító határozatában foglalkozott a problémával és arra jutott, hogy az élettől és az emberi méltóságtól halálbüntetéssel való megfosztásra vonatkozó rendelkezések az élethez és az emberi méltósághoz való alapvető jog lényeges tartalmát nemcsak korlátozzák, hanem az életnek és az emberi méltóságnak, illetve az ezt biztosító jogoknak a teljes és helyrehozhatatlan megsemmisítését engedik meg.⁵¹

Az előzmények után nem kérdés, hogy a szabadsághoz, rehabilitációhoz való jog a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel sérül. Magának a szabadságvesztésnek lényeges eleme a szabadság megvonása, viszont törvényes keretek között történik, azonban a TÉSZ esetében már arról van szó, hogy az elítélt nem szabadulhat a büntetésből – a Bíróság értelmezése szerint a kegyelmi rendszer a büntetés csökkentésének reményét nem biztosítja megfelelő szinten – így a szabadsághoz való jogot gyakorlatilag megszünteti, ezáltal a jog lényeges tartalmának megszüntetését jelenti, nem pedig a korlátozását. Ha a jelenleg hatályos Alaptörvényből vezetem le az előbbi érvelést, akkor szintén eredményre jutok, mivel a hatályos Alaptörvény is az alapvető jog lényeges tartalmának korlátozásának fogalmát használja. Ezen a ponton persze már felmerülhetne az Alkotmánybíróság szükségességi-arányossági tesztje, vagyis milyen más alapjog védelme érdekében, milyen cél eléréseért, kell korlátozni az említett jogokat, illetve a korlátozás mértékének arányosnak is kell lennie az elérni kívánt céllal. Mivel azonban jelen helyzetben az emberi méltósághoz való jog megsemmisítéséről van szó, ezért a szükségességi-arányossági teszt alkalmazása értelmét veszti. Jelen szabályozási környezetben pedig a korábban már említettek szerint alaptörvény-ellenesség szempontjából nem vizsgálható a TÉSZ, mivel az Alaptörvény részét képezi.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés helyzete abból a szempontból aggályos, hogy voltaképpen leminősíti az embert, az emberi létet, hiszen kimondja, hogy a TÉSZ-re ítélt elkövető a társadalom számára értéktelen, tőle örökre meg kell szabadulni. Az elítéltet a végrehajtás eszközévé teszi, egyben megkérdőjelezi a végrehajtási-rendszer célját, mivel a reszocializáció teljes mértékben hiányzik.⁵² Ezt a jogot pedig már korábban lefektette az Alkotmánybíróság.

Az elítélt teljes izolációja kiüresíti a Btk. 79. §-a szerinti célt is, ami szerint a büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el. A jelenleg még hatályos Bv tvr. 19. §-a szintén kiüresedik, mivel a jogszabály szerint a szabadságvesztés célja, hogy a törvényben meghatározott joghátrány érvényesítése során elősegítse az elítéltnak a szabadulása után a társadalomba történő beilleszkedését és azt, hogy tartózkodjon újabb bűncselekmény elkövetésétől. Mivel a TÉSZ-es nem szabadulhat, ezért a végrehajtásnak vele szemben jogszabályi alapon nyugvó célja sincs előzőek szerint. Értelmét veszti mindaz, ami arra szolgálna, hogy az elítélt újra építhesse kapcsolatait, megtalálja helyét a társadalomban.

Neves kriminológusok, büntetőjogászok is a TÉSZ ellen foglaltak állást. Nagy Ferenc is a differenciált felülvizsgálat bevezetését sürgeti. Herczog Mária szociológus úgy vélekedik a kérdésről, hogy a TÉSZ azért jöhetett létre, hogy biztosítsa a társadalom védelmét, az elítéltektől meg kell védeni a társadalom tagjait. A jogalkotó szerint ennek megfelelő módja a végleges kirekesztés. Részben védhető ez az álláspont, de csak akkor, ha a büntetést töltő terheltek olyan mintákat kapnának, amelyeneket a kinti életükben is kamatoztatni tudnának, ugyanis a szabadulók jelentős része segítség nélkül nem képes késztetéseiben, körülményeiben változtatni, ha nem kap megfelelő segítséget. Kerecsi Klára szerint a börtönöket nem tekinthetjük kizárólag az ártalmatlanná tétel eszközének. A vita tárgya az, hogy mennyi ideig tartson a büntetés, amelytől egyrészt az elrettentés várható, másrészt arányossá teszi a bűnhődést. A büntetés időtartamán túl sokkal meghatározóbb azonban a büntetés

⁵¹ 23/1990. (X. 31.) AB határozat IV. pont

⁵² Juhász Zoltán: Jog a reményhez in. Fundamentum 2005. 2. szám 89. old.

elkerülhetetlensége, amely az egyik legnagyobb visszatartó erő, továbbá az is, hogy a szankció rövid időn belül bekövetkezzen a cselekményhez képest. Tóth Mihály azt hangsúlyozta, hogy a TÉSZ felülvizsgálata mellett a feltételes szabadságra bocsátás feltételeinek szigorításán is el kellene gondolkodni. Korábban olyan érvek szolgáltak a TÉSZ mellett, főként a halálbüntetés eltörlése után, hogy szükség van egy szankcióra a legsúlyosabb bűnelkövetőkkel szemben, akiket nem lenne szabad visszaengedni a társadalomba. Kiderült azonban, hogy a halálbüntetés ellen felhozható érvek a TÉSZ-szel szemben is megállják a helyüket.⁵³

Előzőeken túl felhozható, hogy kriminálstatistikailag nem mutatható ki a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés hatása a bűnözésre, vagyis a jogintézmény bevezetésével nem csökkent kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetése.

Véleményem szerint az érvelés legfontosabb pontja, amit korábban már többször érintettem, az a humanizmus, aminek középpontjában az ember, az elítélt áll. Erre utalt Dr. Lábady Tamás is, amit szintén ismertettem már korábban. Nem szabad elfelejteni, hogy a cselekmény mögött mindig ember áll, őt ezért semmilyen szinten sem szabad értékteleníteni, megvonni tőle emberi mivoltát, hiszen akkor beszélhetünk önkényességről. Vizsgálni kell azokat a testi-lelki folyamatokat, amelyek az elítélten lejátszódnak, akár az elítélés pillanatában, akár a büntetés letöltése során. A TÉSZ esetén nem elegendő csupán a börtönártalmakat felhozni, amik bizonyítottan igen rövid idő után jelentkeznek a terhelten, olyan torzulások jöhetnek elő, melyek a kilátástalanság felismerésével kezdenek elhatalmasodni az elítélten.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jelen és jövője ilyen aspektusból nem jogi kérdés, inkább filozófiai, társadalomelméleti, hogy bánjon a társadalom, illetve a társadalom védelmét ellátó igazságszolgáltatás a képzeletbeli hierarchia legalján elhelyezkedő, nagyon súlyos bűncselekményt elkövető elítéltekkel.⁵⁴

A TÉSZ leginkább azért megfontolandó, mert kiöli az elítéltenből azt, ami miatt embernek lehet nevezni, a méltóságot, az önbecsülést. A terhelt elveszti a legfontosabbat, ami segít túllendülni a fegyházban töltött éveken, a reményt, a motivációt. Szükségtelenné válik a készítés arra, hogy hajlamos legyen a rehabilitációra. A megbélyegzés aránytalanul látszik, a bélyeg, hogy az elkövető a jogerős ítélettől fogva alkalmatlan arra, hogy érintkezzen a társadalom többi tagjával.

A TÉSZ legnagyobb hibája, hogy teljesen feleslegesség teszi az elítélten küzdelmét azért, hogy megváltoztassa a róla alkotott képet. Mivel súlyosabb büntetést már nem kaphat, ezért az elítélteknek nincs semmi veszítenivalójuk. Természetesen mindenki másként éli meg a büntetést, minden elítélten más személyiség. Az idő végtelensége keveredik azzal, hogy nincs semmi veszítenivaló, nincs több kihívás, nincs több döntés. Az erre adható egyik reakció a depresszió, ami rosszabb esetben akár öngyilkossághoz is vezethet. Mindenesetre jelentősen átalakul a személyiség szerkezete. Az elítéltek többsége magányosság válik, kapcsolatai leépülnek, befelé forduló, szótlan, visszafogott fegyencek lesznek. Másik lehetőség az agresszivitás, ami akkor jellemző leginkább, amikor az elítélten felismeri helyzetét változtathatlanságát.⁵⁵

Az elítéltek által kifejtett élmények a legerősebbek. Mivel szigorú napirend szerint élnek, ezért elveszik szinte minden döntési helyzet, az élet unalmassá válik, az önmegvalósításra minimális lehetőség van csak. Az élettér beszűkül, ami akár elmebetegséghez is vezethet.

Az elítéltek számára a legfontosabb szó a kell, az önrendelkezés, önállóság más értelmet nyer. Az élet szinte minden területen uniformizált. Egy elítélten elmondása szerint, ha

⁵³ Hagymási Kornélia im. 71-72. old.

⁵⁴ Karsai im. 77. old.

⁵⁵ Hagymási Kornélia im. 69. old.

lenne reális célja, ami a szabadulás lehet, akkor más felfogás szerint élne, tanulna, készülné a szabad életre. Más személy semmilyen örömet sem talál, csupán vegetál céltalanul. Megint más elmondta, hogy minden reggel azzal a tudattal ébredni, hogy felesleges a létezés, nem éppen jellemformáló hatással van rá. Összességében elmondható, hogy a legmeghatározóbb visszajelzés az érdektelenség és az unalom, bár hozzá kell tenni, hogy a remény mindig jelen van, ez főként abból látszik, hogy egyesek bíznak egy esetleges számukra kedvező jogszabály módosításban is.⁵⁶

Az elítéltekkel készített kérdőívekből⁵⁷ is az előzőek szűrődtek ki, vagyis az elmagányosodás, agresszív késztetések, bizalmatlanság. A szociális igények csökkennek, a napi rutin veszi át az irányítást.

Elmondható, hogy a TÉSZ-re ítélték körében bűnözői karrier nem egyértelműen áll fenn. Sok elkövetőnek az emberölés az első bűncselekménye, itt gondolni lehet a magas látenciára, illetve azokra az évek óta gyülemelő feszültségekre, amik minősített emberölésben kulminálnak. Az etnikai hovatartozás tekintetében fontos kiemelni, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt terheltek között a magyarok vannak túlsúlyban, ellentétben a társadalmi gondolkodásban berögződött vélelemmel. Ami sajnálatos tendencia, az életkor alakulása. A súlyos, erőszakos cselekmények elkövetőinek életkora lefelé tolódik, egyre fiatalabbak az elkövetők. A társadalmi változások, gazdasági nehézségek némileg magyarázatot adhatnak erre, illetve sok esetben egy-egy bűncselekmény egy másikat kíván leplezni. Több esetben minősített esetű emberölések, például nyereségvágyból elkövetett cselekmények jellemzők. Elmondható kérdőívek alapján, hogy az életfogytiglanra ítélt elkövetők közül többen is elkövettek már öngyilkossági kísérletet, leginkább a kilátástalanság miatt, ettől függetlenül az „életfogytosok” általánosságban több dicséretben és kevesebb elmarasztalásban részesülnek.

A hitgyakorlással kapcsolatban kiemelhető, hogy kevesen járnak, illetve a nevelővel való kapcsolatról is általában negatívan nyilatkoztak, nem hisznek benne, hogy a nevelő segíthet a rehabilitációban, ezek is a csalódottság, reménytelenség irányába mutatnak.

A kapcsolattartás vonatkozásában az látszik, hogy a büntetés kezdetén még élnek a rokon, vagy baráti kapcsolatok, kihasználják a csomagküldés lehetőségét, ám évek múltán ezek a találkozások elmaradnak. A legkitartóbbak a szülők, illetve házastársak, az ő esetleges halálukkal, vagy végleges távolmaradásukkal a kapcsolattartás megszűnik. A külső kapcsolatok elmaradásával felerősödnek a belső, intézményen belüli viszonyok, ami egy erőszakultúra alapján, hierarchikusan szerveződő háló.

A fegyházakban öt különösen fontos deprivációt lehet leírni, a szabadságot, önállóságot, biztonságot, kényelmet, szexuális élettől való megfosztottságot. A sokat említett mentalitás körében az elítéltek úgy nyilatkoztak, hogy a szabadság hiányzik a legjobban, illetve az önállóság, hogy azt tegyék, amit akarnak. Persze a szabadság sok mindent magába foglal, a család, a kapcsolatépítés lehetőségét is. A szexuális élet alapvetően az évek múlásával növekszik, ezzel szemben a szabadság említése csökken, feltehetően azért, mert az elítéltek belátják, hogy számukra elérhetetlen, ezért megtörnek, helyzetükbe beletörődnek.

Az elítéltek nagy arányban neheztelnek az igazságszolgáltatás tagjaira, természetesen őket hibáztatják. A szigorú bírót, illetve ügyészt és az érdekükért nem eléggé küzdő ügyvédet.

Ami a büntetésről alkotott véleményeket illeti, sokan találták túl súlyosnak az ítéletet. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést többen súlyosabb büntetésnek találják a halálbüntetésnél is. Ehhez kapcsolódik véleményem szerint, hogy valamilyen örök remény, élethez való ragaszkodás dolgozik még ilyen helyzetben is az elítéltekben, hiszen ha nem így

⁵⁶ <http://www.origo.hu/itthon/20120713-tenyleges-életfogytiglanra-ítelt-rabok-irasai-remenytelensegrol-bortoneletről-bunrol.html>

⁵⁷ Antal Szilvia-Nagy László Tibor-Solt Ágnes: Az életfogytig tartó szabadságvesztés empirikus vizsgálata in. Kriminológiai tanulmányok 46., Budapest 2009., 54.-94. old.

lenne, akkor jóval több lenne az öngyilkosságot elkövetők száma. Érdekesség, hogy a TÉSZ-esek támogatják a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést, szerintük van olyan elítélt, akit véglegesen ki kell rekeszteni a társadalomból.

Fontosnak tartom, hogy az elítéltek véleménye is szerepet kapott munkámban, mivel véleményem szerint ők tudják megfogalmazni leginkább, hogy mit vesztek el cselekményük elkövetésével és az bíróság jogerős ítéletével.

Ha pusztán a pragmatizmus oldaláról tekintem a dolgot, további érv az TÉSZ megváltoztatása érdekében az, hogy az állam számára is költségesebb egy TÉSZ-es eltartása, mivel folyamatosan foglalkoztatni kell, fenn tartani az életbe vetett hitét, ezen túl speciális személyzetet is alkalmazni kell, meg kell próbálni emberi körülményeket teremteni az elítéltek számára.

Röviden ismertetném a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítétek elhelyezésének körülményeit, az eddigi tapasztalatokat. A feladat nehéz, hiszen gyakorlatilag otthont kell létrehozni az elítéltek számára. Ez magyarázza, hogy a TÉSZ-esek jobb körülmények között nyertek elhelyezést. Ami a legnagyobb nehézséget jelenti, hogy folyamatosan biztosítani kell a személyzetet, akiknek speciálisan képzettnek kell lenni.

A Szegedi Fegyház HSR részlegében igyekeznek megfelelő szabadidős tevékenységeket biztosítani az elítéltek számára. A testmozgás, olvasás, illetve egyéb hobbi tevékenységek kiemelt figyelmet kapnak. Legsikeresebbnek a kisállat terápia mondható, amelynek keretében az elítéltek tengeri malacokat nevelhetnek. Ez fejleszti bennük felelősségérzetet, és voltaképpen ez az egyetlen élőlény, amit megérinthetnek. A pozitív hatásokat jól mutatja a következő történet: a kisállattartás bevezetése előtt egy évvel az egyik elítéltet a nevelője a közömbösség megtestesítőjeként írta le, azonban most – az elmondottak alapján – az újszülött tengerimalacnak szívmasszázst adott, amikor nem tapasztalta a születését követően az élet jelét, s jelenleg csak azért veszi igénybe a szabad levegőn tartózkodást, hogy a tengerimalac levegőzzön.⁵⁸

Előzőek voltak hivatottak kibontani azokat az emberi jogokat, amelyeket a TÉSZ végérvényesen megsemmisít, ezért is vélem magam is, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmába ütközik. Soha egyetlen elkövető esetében sem állítható bizonyossággal az ítélet kiszabásakor, hogy a jövőben újabb bűncselekményt követne el. Erősen vitatható, hogy a bíróság milyen alapon képes véglegesen predestinálni egy emberi sorsot, amely által egyszer s mindenkorra visszavonhatatlanul kizárja a személyiségváltozás esélyét.⁵⁹

Nem lenne teljes a kép, ha nem vizsgálnám meg a másik oldalt, vagyis azt, hogy milyen érvek szólnak a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés mellett. Arra már több alkalommal utaltam, hogy az államnak meg kell védeni saját állampolgárait az erőszakos elkövetőkkel szemben. Két érdek áll tehát egymással szemben, egyik oldalon a társadalom érdeke áll, amelynek joga van biztonsághoz, ahhoz, hogy a törvény védje azokat az alapvető jogokat, amiket a Btk.-ból a védett jogtárgyak köréből ismerhetünk meg. Ahogy az elítéltnak joga van az emberi méltósághoz való jogra, úgy a társadalom többi tagjának is. Másrészt ott vannak az elítéltek jogai, amelyek előzőek alapján tehát megilletik, s így a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés aggályosnak látszik a hazai jogon belül is, de nemzetközi egyezmények viszonylatában mindenképpen. Ezt a jelenleg antagonisztikusnak látszó ellentétet a Btk. is konzerválja, amikor célul tűzi ki a társadalom védelmét, ezzel együtt a generális és speciális prevenciót is. A TÉSZ esetében azonban nem fogalmaz meg külön célokat, így látszólag minden kítűzött cél egyszerre nem valósulhat meg. Csupán egymás

⁵⁸ Matovics Csaba: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszuidős speciális rezsimú (HSR) körletének működési tapasztalatai in. Börtönügyi Szemle 2009. 2. szám 105. old.

⁵⁹ Antal Szilvia-Nagy László Tibor-Solt Ágnes im. 93. old.

rovására lehet bármelyik felé is haladni. Álláspontom szerint a kettőt össze kell, illetve össze is lehet egyeztetni, de erről majd később szólok.

Akik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés mellett állnak, többnyire annak célszerűségét helyezik előtérbe, arra hivatkoznak, hogy sokak védelme, egy személy rovására, aki egyébként is kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményt követett el szükségessé teszi a teljes elzárást. Nem ritka azon vélemény, amely támogatja az TÉSZ és mellette a halálbüntetés visszaállítását is követeli.

A TÉSZ mellett fel lehet hozni érvként, hogy az adott elkövető megkapta a saját esélyét, amivel nem élt, így jogos a büntetés, hogy nem érintkezhet a társadalom többi tagjával. Több esetben is nem pusztán egy cselekmény elkövetéséről van szó. Egyrészt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték között olyan elkövetők is vannak, akik többszörös, különös visszaesők, esetleg erőszakos, többszörös visszaesőnek minősülnek, quasi „bűnözői karrier” áll mögöttük. Másrészt vannak az ún. delictum complexumok, vagy összefoglalt bűncselekmények (például több emberen elkövetett emberölés), amelyek már önmagukban több bűncselekményt valósítanak meg egyszerre, de a súlyosabb büntetethetőség érdekében a törvényhozó együtt szabályozza. Ilyenkor fel van hatalmazva a bíróság, hogy kimondja, az vádlottnak nincs több lehetősége, aki többször és durván vét a társadalom normái ellen, annak nincs helye benne, persona non grata-nak számít.

Gyakran emlegetett szólam a tálió-elv alkalmazása. Ennek a gondolati síkja, hogy amit egyik személy megtehetett a másikkal, azt fordítva is lehet, főleg, hogy a büntetés mögött az állam áll, ezért egy jogilag szabályozott eljárásban, bíró által kiszabott, törvényes szankcióról van szó, aminek végrehajtásáért az állam felel. Ilyen helyzetben el lehet venni a vádlott szabadságát örökre, hiszen emberölés esetén, ő életet vett el, ráadásul még a passzív alany családját is megnyomorította, egyben a közbiztonságba vetett hitet is aláásta. A gondolat mögött inkább erkölcsi megítélés, elítélés húzódik, mint racionális érvelés. Ilyenkor a közvéleményt az érzelmei vezérik, a gondolkodás kritikája szinte teljes mértékben hiányzik.

Fontos még szót ejteni a társadalom „állapotáról”. Itt arra célok, hogy a magyar társadalom még talán nem érett meg arra, hogy kövesse az európai tendenciákat és viszonylag alacsonyan határozza meg a büntetés felülvizsgálatát.⁶⁰

Jelen gazdasági és politikai helyzetben, amikor gazdasági válság és politikai megosztottság is jellemzi az országot, létbizonytalanság van jelen az élet különböző területein, az emberek frusztráltsága igen magas. Ez a terület pedig könnyű talaj, ahol mindenki megszólalhat és meg is szólal. Ez természetesen nem baj, hiszen így kell működni egy demokráciának, de jelenleg torzított szűrőn keresztül érkeznek az információk. Nem lehet elmenni a televízió és az internet hatása mellett, amikor gyakorlatilag élőben lehet követni a tárgyalásokat, az ítéleteket. Érzékelhető értékválság, erkölcsi válság is van, de a kriminálpolitika is válságban van, emellett a bűnözés növekszik, ám ezt a média felnagyítja és torzítja is. Egyes kereskedelmi csatornák híradói nem a hagyományos értelemben vett különböző jellegű hírszolgáltatást végeznek, hanem baleseti, botrány és bűnügyi krónikát, ezáltal megnő a bűnözéstől való félelem, másrészt megnő a biztonság iránti igény, akár az emberi jogok korlátozásával is. Ezt a helyzetet pedig kihasználja a politika és nagyobb közbiztonságot ígér, hirdeti a rendet, a szigorítások alkalmazásával a büntetőjogban is, diszfunkcionális hatással.⁶¹

A laikus személyek az információ forrása mögé már néznek be, nem mennek utána, hogy mi az adott terület jogi szabályozása, ettől függetlenül még véleményt nyilvánítanak, ami természetesen jelen témában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés támogatása lesz.

⁶⁰ Hagymási Kornélia im. 76. old.

⁶¹ Nagy Ferenc: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztésről im. 269. old.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatban magam is kíváncsi voltam a közvélemény álláspontjára, ezért egy általam készített kérdőívvel kívántam felmérni, hogy kitöltők mit tudnak a TÉSZ-ről, illetve hogyan viszonyulnak hozzá. Olyan kérdések is helyez kaptak, amiket életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövetők is megválasztottak, így két oldalról is rálátást kaphattam a neuralgikusabb pontokra.

Elmondható, hogy minden korosztályból, illetve közel azonos arányban voltak a kitöltők, de első sorban a 18-25 és 25-45 év közötti korosztály volt aktív. Szignifikáns eltérés a kérdezettek nemében sem mutatkozott (57% férfi- 43% nő). Az iskolai végzettség tekintetében túlsúlyban voltak az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők. Ennek oka lehet, hogy első sorban interneten került sor a kitöltésre és ez a réteg feltehetően könnyebben jut ilyen lehetőséghez.

A kitöltők alapvetően tisztában vannak a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jelentésével, vagyis azzal, hogy az elítélt nem szabadulhat a büntetésből. Ami érdekes kérdésnek bizonyult, hogy melyik büntetést tartják súlyosabbnak, a TÉSZ-t, vagy a halálbüntetést. Itt végül a halálbüntetés kapta a legtöbb szavazatot, de nem sokkal maradt el mögötte a TÉSZ. Meglátásom szerint ezt az arányt az indokolja, hogy aki rendelkezik a szabadság jogával, az kevésbé gondol bele annak hiányába. A szabad ember végső félelme nem az, hogy bezárják, hanem az, hogy egyszer mindenki meghal, ha ez büntetés gyanánt történik, azt még nehezebb feldolgozni.

A kitöltők 74%-a támogatja a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést, a halálbüntetés támogatottsága a kitöltők körében 40%. Ezeket az eredményeket támasztják alá az előbb leírtak is a társadalom válságával kapcsolatban. Úgy tűnik a halálbüntetés lassan valóban meghaladott gondolat lesz, ám a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés még koránt sem. Talán azért van ez így, mert a halálbüntetés egy rendszerváltás előtti szankció, amelynek inkább az emléke él, míg a TÉSZ egy jelenleg is aktív büntetés, a köztudatban élénken jelen van. Ráadásul a szabadságvesztés önmagában nem sért sem Alaptörvényt, sem nemzetközi egyezményt, vagyis egy elfogadott és bevett büntetés túlzó és aránytalannak tűnő módosulásával állunk szemben.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés visszatartó erejével kapcsolatban lett a legmegosztottabb a válaszok aránya. A négy válaszlehetőség egyaránt 20-25%-ot kapott. A válaszadók úgy találták, hogy van visszatartó ereje a TÉSZ-nek, de leginkább az egyénre, tehát az elkövetőre nézve, vagyis alkalmas arra a szankció, hogy a terhelt ne kövessen el újabb bűncselekményt. A generális prevencióra gyakorolt hatás 26%-ot kapott. A nem választ adók véleménye pedig az, hogy a TÉSZ nem alkalmas sem a speciális, sem a generális prevenció elősegítésére.

Szintén a korábban elmondottakat támasztja alá, hogy a kitöltők masszív többsége az internetről, illetve a televízióból tájékozódik. Az ismertetett ártalmak természetesen fennállnak. Ide tartozik még a bulvár újságok által kreált hírek is, a borzalom, illetve durvaság azonban véleményem szerint vonzza is az embereket. Mivel a társadalom többsége ismeri és be is tartja a normákat, ezért csak többnyire filmekben lát súlyos bűncselekményeket, majd ez hirtelen valósággá válik egy-egy brutális emberölés kapcsán, automatikus az érdeklődés. A kíváncsiság és az elborzadás egyszerre vezeti az ember természetét, persze végső soron mindenki elítéli ezeket a cselekményeket, de ilyenkor egyfajta kollektív bosszúvágy dolgozik a vádlott megbüntetése érdekében.

A kérdőív foglalkozott egy esetleg rehabilitáció lehetőségével is. Ennek keretében a válaszadók között szinte 50-50% annak az aránya, hogy egy TÉSZ-es elítélt képes-e visszailleszkedni a társadalomba. Az optimistábbak is inkább azt választották, hogy igen, de csak segítséggel, tehát van lehetőség, de ahhoz igen fejlett intézményrendszernek kellene működnie. A nemmel válaszolókat véleményem szerint a predesztináltság motiválta, ami azért is érdekes, mert az súlyos bűncselekményt elkövetőket általában nem ismerjük, csupán a

tettükből vonhatunk le következtetéseket, ami a jogalkalmazónak feladata is, de véleményem szerint a társadalom részéről ez könnyű ítéletnek számít. A másik, ebben a témában született kérdés szerint alkalmaznának-e a kitöltők tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésből szabadult személyt. A válaszadók majdnem kétharmada nem. Itt megjegyzésként többen jelezték, hogy bizonyos munkakörökben elképzelhetőnek tartja a foglalkoztatást, de leginkább nem. A rehabilitációnak fontos része a befogadó közeg is, nem csak az elítélt szándéka, hiszen próbálkozhat a terhelte, de ha a civil életben benne már nem bíznak, akkor hasonló perifériára sodródás lesz az eredmény, mint a TÉSZ esetében. Mivel az súlyos, erőszakos cselekmények nagy hangsúlyt kapnak a médiában, ezért az újrakezdés nehéz, a közeg sem nyitott. Kicsi országban élünk, tehát sok esetben nem jelent megoldást az ország egyik részéből másikba költözés sem. Első sorban az állam feladata, hogy a reintegrálódást elősegítse, például speciális munkahelyek létrehozásával, mivel egy bizalomvesztett társadalom önmagától nem válik nyitottá.

A szabadulás reményével kapcsolatban a válaszadók fele nyilatkozott úgy, hogy nem kell biztosítani az elítélt számára, míg a felülvizsgálat szükségességét a kitöltők harmada támogatja. A jelenlegi kegyelmi rendszerre csupán 14% szavazott. Jelen kérdés megválaszolásánál tudásbeli hiányosságok is szerepet játszhatnak, a válaszolók egyszerűen nem ismerik a kegyelem, illetve egy esetleges felülvizsgálat rendszerét.

Az értékvesztés kapcsán legtöbben a szabadság elvesztését emelték ki, amit az elítéltek is fontosnak tartottak. A szabadság összefoglaló fogalom, a többi érték tulajdonképpen abban áll, hogy szabadon élhetünk vele, tehát a szabadság hiányában a többi értéktől is automatikusan elvonják az elítéltet. A család, baráti kapcsolatok hiánya kapott még 40%-ot.

Arra a kérdésre, hogy melyik etnikumból kerül ki a legtöbb tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt, meglepő arányok alakultak ki, ugyanis a kitöltők 70%-a a vegyes választ adta, pedig a várakozásaim a cigány etnikumra számítottak. Úgy gondolom, hogy nagy helyes tendencia ez a gondolkodás, szerencsés, hogy a bűnözést nem feltétlenül a cigánysággal azonosították a válaszadók. A cigányság egyéb iránt a válaszok csupán ötödében jelent meg.

Az utolsó kérdés arra irányult, hogy a választások során tett közbiztonság szigorítására tett ígéret mennyiben van hatással a kitöltő szavazatára. A nem válaszok 52%-ot kaptak, de itt fontos kiemelni, hogy többen megjegyezték, az ilyen ígéret akár elutasító reakciót is kiválthat. 40% azt a választ adta, hogy számít az ilyen jellegű ígéret, de nem elsődleges szempont. Szerepe van tehát a politikának, ha a kitöltők körében nem is olyan nagymértékben. Ez helyén való is, mert a választásoknak más a szerepe célja.

Végezetül néhány személyes véleményt ismertetnék, ugyanis a kérdőív végén lehetőséget hagytam, hogy a kitöltő kötetlen formában fejtse ki a véleményét. Több vélemény is érkezett arra nézve, hogy a TÉSZ nem képes megváltoztatni az elítélt személyiségét, vagyis szükséges, de inkább csak a társadalom védelme érdekében. Itt persze sok olyan, nyomdafestéket nem tűrő megjegyzés született, amiket nem kívánok megosztani. Mások differenciálták az egyes kérdésekre adott válaszaikat. Sokszor megjelent a halálbüntetés visszaállításának gondolata is, de volt olyan, aki rehabilitáció elősegítését sürgetné. A visszatartó erővel kapcsolatban érkezett, hogy a jövőre nézve nem alkalmas a generális prevenció betöltésére, mivel az ettől a büntetéstől való félelem nem fog senki meggátolni a bűncselekmények elkövetésében. Sokan azt fejezték ki, hogy mely bűncselekmények elkövetése esetén tennék lehetővé a TÉSZ alkalmazását.

Mindenképpen érdekes tapasztalat volt számomra ez a kérdőív, még akkor is, ha reprezentatívnak nem nevezhető, viszont képes rávilágítani arra, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés szabályainak kimunkálása mellett időt és energiát kell fordítani a társadalmi tudat formálására is, ugyanis ameddig a legnagyobb érv a TÉSZ mellett a

társadalom széles támogatottsága lesz mindaddig, amíg nem sikerül differenciáltabbá tenni a gondolkodást ebben a kérdésben. Szélesíteni kell az ismereteket, ösztönözni kell az embereket arra, hogy nézzenek az információ mögé, akkor lemondhatunk akár a „sima” életfogytig tartó szabadságvesztésről is.

VII. Fejezet

Záró gondolatok, de lege ferenda

A záró gondolatok körében azokról a változási lehetőségeket kívánom kifejteni, melyek a Bíróság Magyar-ítélete óta az ajtóban toporognak. A magyar törvényhozás lépéskényszerbe került. Nehéz azonban a döntés, mivel egyrészt meg kell felelni a nemzetközi jognak, másrészt meg kell őrizni a valamilyen formában azt a büntetőhatalmat, ami biztosítja a legsúlyosabb bűncselekmények elleni fellépést.

Többször kitértem már arra, hogy a TÉSZ része az Alaptörvénynek, így az Alkotmánybíróság előtt az alaptörvény-ellenesség miatt nem támadható, ez a helyzet szintén a jogalkotás irányába tolja a feladatot, azonban fontos kiemelni egy másik jogosítványát az Alkotmánybíróságnak. Az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését, ezen felül pedig hatásköre alapján megsemmisítheti a nemzetközi szerződésbe ütköző vagy jogszabályi rendelkezést.⁶²

Vagyis lehetősége az Alkotmánybíróságnak is van, jelenleg is van ilyen kezdeményezés a testület előtt, ugyanis a Szegedi Ítéletábla saját ügyében felfüggesztette az eljárást és indítványozta az Alkotmánybíróságnál a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkébe ütközésének kimondását és a Btk. vonatkozó rendelkezéseinek megsemmisítését. Az indítványt az AB 2014. április 17. napján befogadta. A bírói tanács érvelése a Vinter és társai kontra Egyesület Királyság ítéletben látott érvelést veszik át. Az indítvány idején még nem született meg a Bíróság Magyar-ügyben hozott ítélete, jelenleg tehát még több érv fekszik az AB asztalán a döntéshez, azt gondolom azonban, hogy ez mégis inkább jogalkotói feladat lenne. Ehelyt is utalok a halálbüntetéssel kapcsolatos Alkotmánybírósági határozatra, miszerint Dr. Schmidt Péter álláspontja szerint az Alkotmánybíróság az Országgyűlés feladatát nem veheti át, igaz ez akkor is, ha Dr. Schmidt Péter az alkotmány belüli ellentétek feloldására utalt.⁶³ Igaz ez azért is, mert a jelenlegi Alaptörvény is tartalmaz önmagával ellentétes rendelkezéseket. Álláspontom szerint elegánsabb eljárást is jelentene, ha a törvényhozó, aki a nép akaratát képviseli, változtatná meg a jelenlegi szabályozást.

Véleményem szerint több lehetőség is nyitva áll a TÉSZ megreformálására, van, amelyik drasztikusabb és van, amelyik az Alaptörvény módosítását sem igényli.

Amennyiben a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés megsemmisítésre kerül, akkor sem látom a hiányát, mivel az életfogytig tartó szabadságvesztés, amely esetében a bíró nem zárja ki a vádlottat a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből megfelelő szabályozást jelent, mivel ebben az esetben a Btk. tartalmazza, hogy huszonöt, legfeljebb 40 év elteltével a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét meg kell vizsgálni. Nem tartalmazza viszont a törvény azt, hogy ez automatikus szabadon bocsátást jelent, vagyis amennyiben az elítélt nem alkalmas arra, hogy feltételes szabadságra bocsássák, akkor az erre vonatkozó indítványt a büntetés-végrehajtási bíró elutasítja. Látható, hogy a TÉSZ nélkül is megoldható, hogy az arra érdemtelen ne kerülhessen ki a büntetés-végrehajtási intézetből. Ehhez persze a

⁶² Magyarország Alaptörvénye 24. cikk (2) bekezdés f) pont és (3) bekezdés c) pont

⁶³ 23/1990. (X. 31.) AB határozat a halálbüntetés alkotmányellenességéről Dr. Schmidt Péter alkotmánybíró különvéleménye

feltételes szabadságra bocsátás szigorításának lenne helye, mivel a köztudatban és az elítéltekben is az él, hogy a kötelezően letöltendő idő után biztos szabadon engedik, így a büntetésnek sincs komoly visszatartó hatása.⁶⁴ Szükség szerint szakértőket kellene bevonni az eljárásba, amelyen az ügyész is aktívabb szerepet kaphatna.

A kormány újabb tervei olyan Btk. módosítás szerepel⁶⁵, amely szerint negyven év után automatikus kegyelmi eljárás indulna minden tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt terhelt érdekében, csupán az jelent kivételt, aki kifejezetten nem kéri ezt az eljárást. Ez a hivatalból induló eljárás nem jelentené, hogy az elítélt azonnal szabadlábra kerül. Egy bírókból álló testület vizsgálná meg az elítélt alkalmasságát, de a javaslatot a köztársasági elnöknek is el kell majd fogadni. Ebben az esetben sem kellene módosítani az Alaptörvényt, a bíró továbbra is kizárhatná a vádlottat a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, viszont lesz lehetőség a felülvizsgálatra. Ez a jogszabály, akár jövő évtől életbe léphet.

Az igazságügyi tárca javaslatával kapcsolatban meg kívánom jegyezni, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróság nem írta elő, hogy formailag milyen eljárásnak kell lennie a felülvizsgálatnak, tehát ebben a formában a kegyelem intézménye megfelelőnek látszik. Kétségem inkább a felülvizsgálat tervezett idejével kapcsolatban áll fenn. Habár a Törköly-ügyben a Bíróság úgy foglalt állást, hogy a negyven év reális reményt jelent a szabadulásra, azonban a Vinter és társai kontra Egyesült Királyság ügyben már leszögezte, hogy a felülvizsgálatnak legkésőbb az elítélést követően huszonöt éven belül meg kell történnie. Ennek fényében a negyven év távolinak tűnik.

Véleményem szerint ugyancsak nem igényelne Alaptörvény módosítást, egy olyan differenciált rendszer kialakítása, amely már az elítéléstől fogva a rehabilitációra helyezné a hangsúlyt. Ennek a lényege az lenne, hogy jelentős szakértő gárda bevonásával a TÉSZ-es elítélteket folyamatosan figyelemmel kellene kísérni, meg kellene próbálni fokozatosan felkészíteni arra, hogy egy napon alkalmas legyen a társadalomba történő visszatérésre. Ezt úgy képezem el, hogy lehetővé kellene tenni, hogy fokozatosan enyhébb fogva tartási szabályok keretei közé kerülne ez elítélt, így hosszabb időn keresztül, apró lépésekkel közeledhetne a rehabilitáció végéhez. Természetesen ez sem jelentene automatikus szabadon bocsátást, mivel ez a folyamat, illetve a hozzá kapcsolódó döntés sorozat úgy is állást foglalhat, hogy az elítélt valóban nem alkalmas a közösségbe való visszatérésre. Ennek a rendszernek a kiépítése nem könnyű feladat, szükség lenne jogászokra, pszichológusokra, nevelőkre, de biztos vagyok benne, hogy sokkal inkább érdekeltébbé tenné a terhelteket a kedvező döntés meghozatalában, tulajdonképpen a sorsuk részben visszakerülhetne a saját kezükbe. Meg kellene tartani a kötelezően letöltendő idő, emellett azonban meg lehetne szüntetni azt a szabályt, amely kizárja, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövetőt enyhébb végrehajtási fokozatban helyezték el.⁶⁶

Összefoglalva elmondható, hogy ha egy bíróra – helyesen – rá meri bízni a jogalkotó azt a nagyon súlyos döntést, hogy egy másik embert, akár teljes életére megfosszon talán a legnagyobb emberi értéktől, a szabadságtól, akkor indokolt-e annak kizárása, hogy bizonyos idő eltelte után egy másik bíró felülvizsgálja ezt a döntést. Nem abból a szempontból, hogy az eredeti döntés helyes volt, hanem abból a szempontból, hogy érvényesek-e még az eredeti döntés alapját képező megfontolások.⁶⁷

⁶⁴ Bán Tamás im. 126. old.

⁶⁵ <http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/parlament-allamtitkarsag/hirek/kegyelmi-eljaras-indulna-40-ev-utan-az-életfogytiglanra-ítélteknel>

⁶⁶ Hatályos Btk. 35. § (2) bekezdés

⁶⁷ Karsai Dániel im. 77. old.

Munkámban igyekeztem feltárni a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés több aspektusát is, a vizsgálat keretén belül érinteni az elítéltek véleményét is, illetve a társadalom álláspontját is feltérképezni.

Célom az volt, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést emberi jogi szempontból vizsgálva érveket és ellenérveket fogalmazhassak meg, ehhez igénybe vettem az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteit is. Sokakat megmozgat ez a kérdés, így véleményem szerint a társadalom tudástárát, ismereteit is bővítve toleránsabbá kell tenni a befogadó közeget, miközben a társadalom érdekeit is szem előtt kell tartani. Emellett a humánumnak kell uralni a gondolkodásunkat, magunk mögött kell hagyni azt a vélekedést, amely csak a szankcióig lát, azon túl már nem. Nem kívánom felmenteni egyetlen tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövetőt sem, hiszen a jogerős döntést megállapította a történeti tényállást, kiszabta az arányos büntetést, de valóban kérdés, hogy az arányosság az elítélt élete végéig megmarad. Véleményem szerint senkitől sem vonható meg a remény, hogy jobb emberré váljon. Senkit sem lehet tárgyként kezelni és egy életen keresztül beskatulyázni. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon komoly paradigmaváltásra van szükség. Ennek részese kell, hogy legyen a jogalkotó, a társadalom és maga az elítélt is, mivel véső soron neki kell bebizonyítani, hogy képes megváltozni, ehhez pedig toleráns közegre van szükség. végezetül megpróbáltam néhány jövőbe mutató változtatási lehetőséget bemutatni, amelyek elősegíthetik az emberi jogok teljes mértékű tiszteletben tartását, egyben biztosítják a társadalom biztonság és védelem iránti igényét is. Kíváncsian várom, hogy akár az Alkotmánybíróság, akár a jogalkotó milyen megoldást talál a tényleges szabadságvesztés mindenki megalégedésére szolgáló, optimális szabályozására.

Hivatkozott irodalom

- A Magyar Helsinki Bizottság tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmányellenességének megállapítása iránti indítványa az Alkotmánybírósághoz
- A Szegedi Ítéltábla indítványa az Alkotmánybírósághoz a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés nemzetközi egyezményrel ellentétesnek nyilvánítására
- Antal Szilvia-Nagy László Tibor-Solt Ágnes: Az életfogytig tartó szabadságvesztés empirikus vizsgálata in. Kriminológiai tanulmányok 46., Budapest 2009.
- Bán Tamás: A tényleges életfogytiglani büntetés és a nemzetközi emberi jogi egyezmények in. Fundamentum 1998. 4. szám
- Hagymási Kornélia: Végtelen idő a rácsok mögött-, avagy mennyiben van ma létjogosultsága Magyarországon a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek in. Börtönügyi Szemle 2009. 2. szám
- Juhász Zoltán: Jog a reményhez in. Fundamentum 2005. 2. szám
- Karsai Dániel: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozata a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésről – Szabadságvesztés és az embertelen bánásmód tilalma in. Jogesetek Magyarázata 2014. 1. szám
- László Zsuzsanna: Örökkés tartó rabság. Az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés hazai szabályozásának egyes momentumai. Börtönügyi Szemle, 2008. 3. szám
- Lévay Miklós: Az Emberi Jogok Európai Bírósága a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről in. Jogesetek Magyarázata 2012. 3. szám
- Matovics Csaba: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai in. Börtönügyi Szemle 2009. 2. szám
- Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog Általános része. Korona Kiadó, Budapest, 2004.
- Nagy Ferenc: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztésről in. Magyar Jog, 2013. 5. szám
- Nagy Ferenc: Hosszú tartam in. Börtönügyi Szemle 2005. 2. szám
- Tóth Mihály: Az életfogytig tartó szabadságvesztés és a remény joga újabb emberi jogi döntésekben in. Jogtudományi Közlöny 2012. 6. szám
- Vig Dávid: Izoláció a társadalomvédelem büvöletében: határozatlan ideig tartó szabadságmegvonás Európában in. Kriminológiai tanulmányok 46., Budapest 2009.

Felhasznált magyar jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
- A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet
- Magyarország alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
- A büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- A büntető törvénykönyvről szóló 1878. évi V. törvény
- A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény
- A büntető törvénykönyvről szóló 1961. évi V. törvény
- A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XVII. törvény
- A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény
- A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2010. évi LVI. törvény

Felhasznált Alkotmánybírósági határozatok

- 23/2014. (VII. 15.) AB határozat
- 23/1990. (X. 31.) AB határozat
- 144/2008. (XI. 26.) AB határozat

Felhasznált nemzetközi jogforrások

- Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény
- ENSZ A kínzás és más kegyetlen vagy megalázó büntetések elleni nemzetközi egyezménye
- ENSZ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya
- Európai Unió Alapjogi Chartája
- Bűnügyi Problémák Európai Bizottsága XXV. albizottságának Általános Jelentése
- Európa Tanács Miniszterek Bizottságának (76) 2 számú határozata
- Criminal Justice Act

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának felhasznált ítéletei

- Emberi Jogok Európai Bíróságának 7994/77. számú ítélete, Kotalla kontra Hollandia
- Emberi Jogok Európai Bíróságának 21906/04. számú ítélete, Kafkaris kontra Ciprus
- Emberi Jogok Európai Bíróságának 66069/09, 130/10 és 3896/10. számú ítéletei, Vinter és társai kontra Egyesült Királyság
- Emberi Jogok Európai Bíróságának 4413/06. számú ítélete, Törköly Tibor kontra Magyarország
- Emberi Jogok Európai Bíróságának 73593/10. számú ítélete, Magyar László kontra Magyarország

Felhasznált internetes hivatkozások

- <http://arsboni.hu/gondolatok-a-harom-csapasrol.html>
- <http://www.origo.hu/itthon/20120713-tenyleges-eletfogytiglanra-itelt-rabok-irasai-remenytelensegrol-bortoneletrol-bunrol.html>
- <http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/parlament-allamtitkarsag/hirek/kegyelmi-eljaras-indulna-40-ev-utan-az-eletfogytiglanra-iteltknel>

Melléklet

Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés – pro és contra –

Tisztelt Kitöltő!

Névtelen kérdőívem célja annak vizsgálata, hogy felmérjem a laikus (nem jogász) személyek álláspontját a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés vonatkozásában. Nincs jó, vagy rossz válasz. Köszönöm, hogy válaszaival hozzájárul a kutatásomhoz.

(A válaszlehetőségek mellett az érkezett választások szám, illetve százaléka található. A kérdőívet összesen 187 személy töltötte ki. A megjegyzések rovatban szereplő mondatokat változtatás nélkül közlöm.)

1. A kitöltő életkora:

- a) 12-18, (12, 6%)
- b) 19-25, (84, 45%)
- c) 26-45, (69, 37%)
- d) 45- (21, 11%)

2. A kitöltő neme:

- a) nő, (107, 57%)
- b) férfi. (78, 42%)

3. A kitöltő iskolai végzettsége:

- a) általános iskola, (10, 5%)
- b) szakképző iskola, (11, 6%)
- c) érettségi, (96, 51%)
- d) felsőfokú végzettség. (69, 37%)

4. Tisztában van-e a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés jelentésével?

- a) igen, az elkövető sosem szabadulhat a büntetés-végrehajtási intézetből, (148, 79%)
- b) igen, az elkövető meghatározott idő után kijöhet, ha feltételes szabadságra bocsátották, (30, 16%)
- c) nem ismerem ezt a büntetést. (8, 4%)

5. Ön szerint melyik a súlyosabb büntetés, a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés, vagy a halálbüntetés?

- a) egyforma súlyosak, (22, 12%)
- b) halálbüntetés, (90, 48%)
- c) tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés. (73, 39%)

6. Támogatja-e a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést?

- a) igen, (139, 74%)
- b) nem, (26, 14%)
- c) csak akkor, ha lehetősége van az elítéltnak a szabadulásra. (21, 11%)

7. Támogatja-e a halálbüntetés visszaállítását?

- a) igen, (74, 40%)
- b) nem. (112, 60%)

8. Támogatja-e a szeméttel szeméttel elvet?

- a) igen, (65, 35%)
- b) nem. (122, 65%)

9. Ön szerint van-e visszatartó ereje a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek?

- a) igen, mindenképpen, (37, 20%)
- b) nem, (47, 25%)
- c) az egyénre nézve igen, de a társadalomra vetítve nincs, (51, 27%)
- d) a társadalomra nézve igen, de az egyénre nézve nincs. (49, 26%)

10. Ön szerint milyen bűncselekmény elkövetése miatt lehet valakit tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélni?

- a) bármilyen, (4, 2%)
- b) csak a legsúlyosabb emberiség elleni, háborús, élet elleni, állam elleni és közveszélyt okozó bűncselekmények elkövetése esetén, (144, 77%)
- c) enyhébb cselekmények esetén is, ha több cselekmény együtt elég súlyosnak minősül, (9, 5%)
- d) nem tudom. (28, 15%)

11. Honnan értesül a súlyosabb bűncselekmények elkövetéséről, illetve a kiszabott büntetéséről?

- a) újság, (3, 2%)
- b) internet, (121, 65%)
- c) televízió, (53, 28%)
- d) ismerősök. (4, 2%)

12. Lehetségesnek tartja-e, hogy egy súlyos bűncselekményt elkövető személy, akit tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték, vissza tudjon illeszkedni a társadalomba?

- a) igen, mindenképpen, (1, 1%)
- b) igen, de csak segítséggel, (99, 53%)
- c) nem. (86, 46%)

13. Alkalmazna-e életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátott elítéltet?

- a) igen, feltétel nélkül, (11, 6%)
- b) igen, de kevésbé tudnék megbízni benne, (56, 30%)
- c) nem. (119, 64%)

14. Ön szerint biztosítani kell-e a szabadulás reményét egy tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személynek?

- a) igen, felül kell vizsgálni időnként a büntetést, (66, 35%)
- b) igen, de erre az egyéni kegyelem lehetősége megfelelő, (26, 14%)
- c) nem. (92, 49%)

15. Ön szerint mi a legfontosabb érték, amit elveszít egy tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt?

- a) szabadság, (108, 58%)
- b) család, baráti kapcsolatok, (74, 40%)
- c) kényelem, (1, 1%)
- d) szexuális élet. (3, 2%)

16. Tudomása szerint milyen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek elhelyezése a büntetés-végrehajtási intézetben a többi elítélthez képest?

- a) éppen megfelelő, (23, 12%)
- b) túl kényelmes, (29, 16%)
- c) olyan, mint a többi elítéltté, (114, 61%)
- d) sokkal rosszabb minőségű. (14, 75%)

17. Ön szerint melyik etnikumból kerülnek ki többségében a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek?

- a) inkább cigány, (42, 22%)
- b) inkább magyar, (10, 5%)
- c) vegyes, nem lehet megállapítani. (133, 71%)

18. Számít-e Önnek, ha a választási kampány során a büntetőjogi szankciók szigorítását ígéri valamelyik párt?

- a) igen, biztonságot ad. (15, 8%)
- b) igen, de nem elsődleges szempont, (74, 40%)
- c) nem. (97, 52%)

19. Egyéb, a kérdések kiegészítését célzó, illetve azon túli vélemény:

Az uccsó kérdésnél kéne olyan is, hogy igen, ellenszenves

A kérdőív meglátásom szerint sok helyen téf-párti. A ki ne töltött válaszkónál az elsőnél "semmilyen cselekmény miatt" lenne a válaszom, ha nincs egyértelműsítve, hogy a fennálló jogszabályok szerint, a másodiknál "igen, ha megbízhatónak tartanám" az utolsó pedig az "igen, elutasító reakciót vált ki". Az etnikumos kérdés beugratós, egyszerűbb lenne megkérdezni, h szerintem a cigányságot nagyobb mértékben érinti-e a téf. S ha minden igaz, ugye nem: http://nemzetimarhulat.blog.hu/2012/07/19/kik_is_a_legkegyetlenebb_gyilkosok (Vagy felsorolni több nemzetiséget a rend kedvéért.) Cikk nélkül is ezt válaszoltam.

Az elhelyezés illetően úgy gondolom, hogy az elítéltek elhelyezése felülmúlja egy-egy egyetemi kollégium színvonalát. Természetesen nem az elítélteknek kéne rosszabb szállás, hanem a kollégiumokat kéne felújítani.

A "Ön szerint milyen bűncselekmény elkövetése miatt lehet valakit tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélni?" kérdésre adható "csak a legsúlyosabb emberiesség elleni, háborús, élet elleni, állam elleni és közveszélyt okozó bűncselekmények elkövetése esetén" válaszopció számomra túlságosan tágan értelmezhető, főként az állam elleni és a közveszélyt okozó bűncselekmények miatt. Egy előre eltervezett, különös kegyetlenséggel elkövetett tömeggyilkosságért "jogosnak" tartom a tényleges életfogytig tartó börtönbüntetést, de egy

"állam elleni" bűncselekményért nem feltétlenül, főleg ha ebbe az olyanok is beletartoznak amelyek mondjuk Észak-Koreában és a hasonló berendezkedésű országokban minősülnek állam ellenes bűncselekménynek.

-

nyitott kérdések v több alternatíva, sokszor kényszer választásom volt m mást válaszoltam volna mint az adott lehetőségek.

Egy csepp megbánást sem mutató, cinikus, primitív, előre kitervelt módon gyilkoló gyilkosoktól meg kéne védeni a társadalmat, valamennyiünk biztonsága érdekében. Kuttyából nem lesz szalonna.

A tényleges életfogytig tartó büntetés sokkal többbe kerül az államnak (nekünk) mint amennyi hasznot hoz az elítélt a társadalom számára. Kvázi Hatalmas deficit minden egyes ilyen ember. Ha élete végéig büntetésben kell lennie, akkor az ne olyan körülmények közt legyen mint egy középkeleties hotelben. Az életfeltételek minimumát kapja meg, hogy ténylegesen elrettentő példa legyen. (A kretén cigány hülye lenne az otthoni putriban maradni. Vagy a másik megoldás: halálbüntetés...

Tudomása szerint milyen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek elhelyezése a büntetés-végrehajtási intézetben a többi elítélthez képest? Én erre azt a választ választottam, hogy olyan mint a többi elítéltté pedig fogalmam sincs. Más nem szúrt szemet. A halálbüntetést és a szemet szemert elvet bár támogatom, sajnos gyakorlat szintjen egyelőre kivitelezhetetlenek tarom.

Csak a legszélsőségesebb esetekben támogatnám, akkor viszont a szabadulás lehetősége nélkül, különben miért lenne TÉNYLEGES életfogytiglan?

Néhol elég szűk a választás. Amit értek. Nehéz kérdés, nem tudom, ez a kérdőív mennyire és mit tud mérni. Érdekes mindenesetre. És az is, hogy mást mond a szívem és az agyam pl. a büntetett előéletűek alkalmazásával kapcsolatban. A tényleges életfogytiglan olyan szintű tettet feltételez, amit biztosan nem tudnék megkerülni.

Abban az esetben, ha kétséget kizáróan bizonyított a bűnössége, a szemet szemért elv igenis szerintem vizatarto erejü lehet.

Ez nagyon érdekes volt. Köszönöm.

Engem a büntetőjogi szankciók szigorításának ígérete akár el is tántoríthat attól, hogy az adott pártra szavazzak.

Annál a kérdésnél, hogy "Ön szerint van- e visszatartó ereje a tényleges életfogytig tartó

szabadságvesztésnek?" nem nagyon értettem, hogy mit jelent az pontosan, hogy a "társadalomra nézve". Illetve úgy gondolom, hogy olyan szinten van visszatartó ereje, hogy többet nem kerül ki az utcára az elítélt, és így nem fogja elkövetni újra ugyanazokat a súlyos bűncselekményeket. Ezzel ellentétben, szerintem, megelőzőleg nincs visszatartó ereje, tehát az ettől való félelem nem hiszem, hogy bárkit meggátolna a bűnözésben.

A legfontosabb érték személyfüggő. Tényleg bármi lehet. Ha nagyon általánosítani kell, akkor a közéletet mondanám inkább, minthogy család és barátok.

Úgy érzem nem volt lehetőségem kifejezni, hogy miért nem támogatom ezt a büntetést, és hogy miért van számomra visszatartó ereje. Szerintem a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték esetében sokkal logikusabb, ha rögtön halálbüntetést kapnak, hisz ki úgysem szabadulnak ki többet, és legalább az állami pénzek nem mennek úgy el a bűnözők elszállásolására és étkeztetésére. Helyette elszállásolhatnánk és étkeztethetnénk olyanokat, akiknek szükségük van rá, és jobban megérdemlik.

Véleményem szerint fontos lenne az egyén társadalomba való visszaintegrálása, és úgy gondolom, hogy ehhez a mostaninál több segítséget kellene nyújtani az elítélteknek. Megjegyzések: a halálbüntetést nem azért támogatom, mert bárkinek is a halálát kívánom, mindössze elvi kérdés. Elrettentő erő lehet. Talán. Elhelyezés kérdésénél jó lett volna egy "nem tudom" opció, mert nekem pl. fogalmam sincs a körülményekről. Így csak bejelöltem valamit.

-Szerintem a szabadság elvesztése, magába foglalja a család, barátok a kényelem és a szex elvesztését is. -Szerintem csak rendkívül ritka, kirívó esetekben kéne alkalmazni a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést pl.: sorozat gyilkosság.

Az utolsó kérdésnél nem tudom, hogy a "számít" csak pozitív irányú lehet-e, tehát ha úgy is érthető, hogy negatívan befolyásolja a véleményemet a párttal kapcsolatban, akkor számít, de nem elsődleges fontosságút jelölném. A "nem" válasz azt jelenti, hogy nem lesz pozitívabb a véleményem a pártról. Az "alkalmazna-e" kérdésnél attól is függ, hogy milyen állásról van szó. Tanárnak vagy bírónak pl. nem alkalmaznám.

Nem alkalmaznám az elítéltet, mert a munkahelyem tőlem is bekéri az erkölcsi bizonyítványomat. Ezzel egyet is értek. Valószínűleg olyan helyre alkalmaznám, ahol nem felel más személyekért az illető.

Azokkal bánnék ennyire keményen, akik szexuális erőszakot követnek el. Az ilyen embernek soha nem adnék még egy esélyt, hogy visszakerüljön a társadalomba.

Az elítélt a saját normái alapján követ el bűnöket, nem tartja akkora bűnnek, mint az ítélezők, ezért sokszor nem is érzi bűnösnek magát. Nem értek egyet a halálbüntetéssel,

azzal elveszük az elítélttől azt a lehetőséget, hogy megértse hogy ténylegesen mit tett. A társadalomtól elzárva, elveszítve a szabadságot, ez mindenképp rákényszeríti az átgondolásra. Több országban van lehetőség arra, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztést kiváltja az, ha végig sétálnak az El Camino-n. Nekem ez nagyon szimpatikus, ezekben az országokban a raboknak lehetősége van a változásra!

Vannak olyan kérdések, amiket nem lehet ilyen egyszerű válasszal lezárni. Van olyan kérdés, amire nem tudom a választ, de ilyen lehetőség nem volt.

Ahol nem írtam választ, az "nem tudom"-ot jelent. Valamint az államellenes cselekedetet nem tartom súlyos bűnnek (már ha ugyanazt értjük alatta), de nem tudtam kizedni a többi felsorolt közül.

Köszönöm a válaszokat!